

Triplici nodo triplex cuneus.

S I V E

**APOLOGIA PRO
IVRAMENTO
FIDELITATIS,**

*Adversus duo Brevia P. PAULI
QVINTI, & Epistolam Cardi-
nalis BELLARMINI, ad G.
BLACKVELLVM Archi-
presbyterum nuper
scriptam.*

*Tunc omnes populi clamaverunt & dixerunt, Magna
est Veritas & pravalet. ESDR. III.*

Authoritate Regiâ.

LONDINI

**Excudebat ROBERTVS BAR-
KERVVS, Illustrissimæ Regiæ Ma-
iestatis Typographus.**

1607.

11

*Rome Church
Paul v. Pope
K. d.*

Tripliciter triplici cunctis.

SIVE

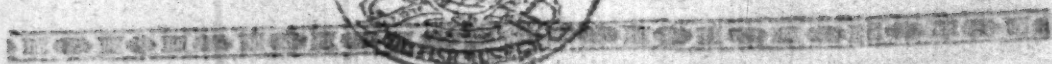
ALPHABETUM

O

AVI

Indi-

G.

Excubet Robertus Bar-

kerus, Illustrissimus Regis Ma-

iestatis Typographus.

1607.

APOLOGIA PRO IVRAMEN-

to Fidelitatis, &c.

QVAM horrendum,
nouum, & ante hæc tem-
pora inauditum planè sce-
lus, paucis his retroactis an-
nis, inter nos in Angliâ con-
flatum fuerit, ad interitum &
internecionem Regis, & Reginae, cum vni-
uersâ prole, ad exitium in super omnium Pro-
cerum, & Regni Ordinum, cum innumeris
alijs, cuiuscunque conditionis, cuiuscunque
fortunæ; ita vndique insonuit, ita omnibus
ex ipsius nefandi sceleris infamiâ innotescit;
vt labor prorsus esset irritus, rem altius repe-
tere aut ampliùs diuulgare velle; præsertim,
quum vox ipsius sceleris tam alte sonet, tam
clare vociferetur. Etenim si a clamantia illa

plendens.

*si. molis. nam
ut erat, finem idem*

— peccata (de quibus fit in sacris literis men-
tio) hoc titulo insigniuntur, & ideo clamare
dicuntur, propter infamem turpitudinis no-
tam sibi adiunctam, seu quòd viua & canora
quadam voce, cælitus vindictam in authores
— exposcere videantur; (quæ tamen ipsa pec-
cata & antiqua sunt, & nimis vsitata, cum
nulla ætas, nulla Gens vnquam ab ijs libera
penitus & immunis fuerit;) si illa inquam
— peccata in scripturis clamare dicuntur; quid
— de hoc peccato existimare debemus, excogi-
tato sine causâ, vltra modum crudeli, & ci-
tra exemplum singulari? Quid exinde secu-
tum est, & quis fuerit tanti facinoris exitus,
neminem opinor latere potest: Satisfactum
est Iustitiæ publicæ paucorum poenâ, & vltra
fontes seueritas non transijt; hæcque omnia
in foro peracta, tam honorificâ & publicâ iu-
diciij formâ, quàm quæ vnquam in hoc Reg-
no visa aut spectata est.

Quamuis autem hæc sola & vnica causa
ab ijs reddita est, quæ ad tale facinus eos ex-
cogitandum impelleret, nempe quòd Ro-
manæ religioni impensè vellent: tamen ne-
vlli quidem istius Religionis æmuli eâ de cau-
sâ de-

ut causa excogitata.
pendens a quæsi-
tione.

ut fuerit. malo
et comitatur.

ut. ibi excogitatum
fuit.

ſa deinceps durius vnquam habiti aut accepti fuerunt, vt ex Edicto Regio poſt detectam & deprehenſam Coniurationem apertiſſime conſtat; Tantum, tales late ſunt leges, ac ratio poſtulabat, vnde tam atrocibus poſterum ſceleribus melius obueniri & occurrī poſſet. Inter alia, expreſſa erat Sacramenti quædam formula, ab omnibus Subditis ſuſcipienda, quò palam profiterentur permanendi propoſitum, in fide, & obedientiâ erga Maiestatem ſuam. Non in alium finem impoſitum iuramentum, quàm vt Rex internoſceret non modò inter fideles ſuos Subditos, & perfidos Proditores; ſed præcipue vt aliquod diſcrimen extaret inter illos, qui quamvis cæteroqui Pontificiæ religioni fauerent, retinerent tamen impreſſa priſtini officiij in cordibus veſtigia, & inter hos qui eodem fanatico ſuperſtitionis zelo perciti, quomitrati pulueris Proditores erant, continere ſe non poſſent intra fines & cancellos obedientiæ; ſed in animum inducerent, diſparem religionis cultum, aptum & tutum eſſe proditionis obtentum, & iuxta nobiſcum in Religionẽ non ſentire, iuſtiſſimum eſſe pretextum

textum contra Regem coniurandi. Hoc consilium Regis, hunc omnium Ordinum nisum atq; conatum ita fortunauit Deus, vt permulti omne genus subditi, tam Sacerdotes, quàm Laici pontificij, hoc fidelitatis Sacramento se obstringere non dubitarent; Ex quo abundè vtrinq; satisfactum est, et Regi, & Subditis: Regi, quòd de fidelitate subditorum certior factus sit: Subditis, quòd tanto crimine, quo de laborabant, liberati essent; ita vt licèt eandem viam religionis sequerentur, quam nefarij illi Proditores insecti fuissent, tamen ab eorum pessimâ mente, & nefario scelere, se longissimè abhorrere demonstrarent. Quâ quidem re omnibus moderatis & non rigidis Pontificijs omnis erat vel dubitandi, vel desperandi ansa præcisa, & Rex specimen quoddam atque exemplar sui præbuit, se nihil in Pontificios moliri, nec meditari conscientie causâ, nec vltra quid desiderare, quàm vt de eorum fide & constantiâ securus fieret, quam propter conscientiam suæ Maiestati præstare tenebantur.

Sed quid à Diabolo ipso suggeri, vel malitiosius poterat, vel tentari nocentiùs, siue ad inter-

substant. milis.

*ut. non accendit
ex actu, ut non nihil
inelligatur.*

interturbandam sedatam Regiminis rationem, siue ad inquietandam pacatam Catholicorum conditionem, quam quod accidit ex Pontificis quodam *Breui* huc misso, hinc publicato, quo contraitum est Regis mandato, & omnibus Papicolis iunctum, ne hoc Sacramento fidelitatis se astringi paterentur? Quo pacto noua sunt semina zelotypiae sparsa inter Regem, & quotquot Pontificij sunt; quod incitati essent (quum potius deterreri debuissent) ad renitendum Regis mandato de Iuramento fidelitatis suscipiendo, quod eo fine constitutum erat, vt instar pignoris & authoramenti subditorum fidei erga Regem foret: Ac sic, dum isti Papae obtemperant, & Regi Sacramentum legitime exigenti renuntantur, nimis amplam ei nimisque iustam materiam suppeditant infligendae poenae extra causam conscientiae, dum in has angustias misere se compingi & contrudi sinunt, vt aut cum discrimine vitae, & iactura fortunarum, fidelitati erga Principem renuncient, aut cum Catholicae fidei detrimento animarum suarum salutem in periculum adducant, vt obtendit Pontifex.

B

Porro,

alibi x. actus

Porro, quamvis dispar Religionis cultus omnem aditum mutuæ amicitiae inter Regem & Papam intercludit, nec facile patitur, ut more Principum hinc inde Nuncij cōme-
ent, qui de rebus liberè referant: tamen cū nec ad arma clamatum sit, nec indictum bellum, negari non potest, quin Pontifex contra bonos mores, & consuetudinem Principum, maximè Christianorum, vehementer peccā-
rit, cū indictā causā Regem condemnaue-
rit: Quod quidem fecit, partim Regem per-
secutoribus annumerando (ut ex eo quod co-
hortatur Catholicos ad martyrij gloriam as-
pirare, non obscurè innuitur) partim impe-
rando seuerè omnibus *Anglis* qui stant à suis
partibus, ut ab hoc Sacramento abstineant:
quod dum detrectant, fidelitatem suam pro-
fiteri recusant.

Pontifex, si existimat se suæ Maiestatis Iu-
dicem quod dici solet competentem, cur Re-
gem non auditum, indictā causā condemnat?
Sin aliter se res habeat, & si nihil Papæ cum
Rege sit negotij (quod est verissimum) qua-
re se immiscet operi non suo, & falcem sic
mittit suam in messem alienam, in re præser-
tim

ut, videtur, Anglos a fide
et male.

ut, videtur, sig. ad sol-
lentiam amphibologiam.

tim ciuili, & quæ eum nullatenus spectat? ac si minimi momenti res esset inter Principem & subditos iniuste interuenire.

Numquid potuit *Pius Quintus* ipse, qui nihil nisi minas spirabat, & ruinam Reginae & eius Regno meditabatur, qui cum tantâ atrocitate sæuibat in eam & anathemate fulminabat; Num potuit is, inquam, aliquid acerbius statuere aut grauius, quàm in præsentem Regem statuit hic Pontifex? Quid enim hæc duo sibi intersint, subditos à vinculo obedientiæ soluere, ac præcipere vt arma capeffant, quod *Pius Quintus* fecit, & imperare ne obtemperent, ac interdicere ne Iuramento fidelitatis se astringant, quod hodiernus fecit Pontifex; fateor non esse facile cernere.

Sed his missis, ad ipsum *Breue*, de quo est sermo, propiùs accedamus. In quo quidem negari non potest, quin multam insumpserit operam, eamq; non necessariam, dum ad verbum integram recensuit Iurisiurandi formulam; quum idem ac perinde ei fuisset, si respicias responsum, vel minimam tituli particulam descripsisse, vt qui vnâ liturâ, & leui quadam

exaggeratur.

3

hyperbaton.

dam ac vniuersâ reiectiunculâ integrum Iuramentum damnet. Quâ quidem in re, si respicias Regem, imprudenter; si Catholicos, iniuriôsè se gessit Pontifex. Imprudentia est respectu Regis, quòd partitim, & minutatim, Iuramentum non refutauerit, vel quod verbum, quæ sententiola, vel quicquid id est criminis, cuius Iuramentum insimulat, nullo detexit indicio. Id vero si fecisset, fieri potuisset vt Rex pro virtute & pro paternâ pietate quâ est, non sineret subditos suos negotijs non necessarijs molestè vexari; sed quæ duriusculè sonare videbantur aut delêset planè, aut benignâ interpretatione molliora reddidisset. Iniustitia est, Catholicorum respectu; Nam si ita visum fuisset Maiestati suæ, in Iuramento quippiam vel mutare, vel interpretari, eo labore penitus subleuati fuissent Catholici, & exonerati illico; Sin secus omnia Rex vt erant tenere velle, & nihil immutare firmiter secum statuisset, tamen hoc inde lucrari percipere potuissent Catholici, vt eorum renitentia, hâc umbrâ, hoc veluti inuolucro, posset obtegi; Quòd non tanquam claudicantes in fide sua erga Principem à Iuramen-

idem Regem capere.

aut la sententia.

to abstinere, sed tantum ab anxietate, & à scrupulis quibusdam perplexi, quibus tenera ipsorum conscientia torqueretur, quam anxietatem & teneritudinem, Pontificia damnatio verborum quorundam in formâ Iuramenti peperisset.

Nunc verò ipsum tonantem audiamus.

CATHOLICIS ANGLIS, Paulus P. P. Quintus.

Dilecti filij, Salutem & Apostolicam benedictionem. Magno animi mœrore nos semper affecerunt tribulationes & calamitates, quas pro retinendâ Catholicâ fide iugiter sustinistis. Sed cum intelligamus omnia hoc tempore magis exacerbari, afflictio nostra mirum in modum aucta est: Accepimus namq; compelli vos gravissimis pœnis propositis Tempia hæreticorum adire, cœtus eorum frequentare, concioni-

Primum Breve Pontificium datum decimo Cal. Octob. 1606.

bus illorum interesse: profectò credimus proculdubio eos qui tantâ constantiâ atque fortitudine atrocissimas persecutiones, infinitas propemodum miseras hæcenus perpessi sunt, & ut immaculatè ambulant in lege Domini, nunquam commissuros esse ut coinquantur communione desertorum Diuinæ legis. Nihilominus zelo pastoralis officij nostri impulsī, & pro Paternâ solitudine quâ de salute animarum vestrarum assidue laboramus; cogimur monere vos atque obtestari, ut nullo pacto ad hæreticorum templa accedatis, aut eorum conciones audiatis, vel cum ipsis in ritibus communicetis, ne Dei iram incurratis. Non enim licet vobis hæc facere sine detrimento Diuini cultus, ac vestræ salutis. Quemadmodum etiam non potestis absque euidentissimâ grauissimâque Diuini honoris iniuriâ obligare vos Iuramento, quod similiter maximo cum cordis nostri dolore audiuius propositum vobis fuisse præstandum, infrascripti tenoris, viz.

EGO A. B. verè & syncerè agnosco, profiteor, testificor & declaro in conscientia meâ coram Deo & mundo, quòd supremus Dominus noster Rex *Iacobus*, est legitimus & verus Rex huius regni, & omni-

um

um aliorum Maiestatis suæ Dominiorum & terrarum : Et quòd Papa nec per se ipsum, nec per vllam aliam authoritatem Ecclesie vel sedis Romanæ, vel per vlla media cū quibuscunq; alijs aliquam potestatem, nec authoritatem habeat Regem deponendi, vel aliquorum Maiestatis suæ dominiorum vel regnorum disponendi, vel alicui Principi extraneo ipsum dampnificare, aut terras suas inuadere authoritatem concedendi, vel vllis subditorum suorum ab eorum suæ Maiestatis obedientia & subiectione exonerandi, aut vllis eorum licentiam dare arma contra ipsum gerendi, tumultus seminandi, aut aliquam violentiam aut damnum Maiestatis suæ personæ, Statui, vel Regimini, vel aliquibus suis subditis infra sua Dominia offerendi. Item, iuro ex corde, quòd non obstante aliquâ declaratione, vel sententiâ Excommunicationis, aut depriuationis factâ vel concessâ, aut fiendâ vel concedendâ per Papam vel successores suos, vel per quamcunq; authoritatem derivatam vel deriuari prætenfam ab illo seu à suâ sede contra dictum Regem, hæredes aut successores suos, vel quacunque absolutione dictorum

dictorum subditorum ab eorum obedientia; fidelitatem tamen, & veram obedientiam suæ Maiestati, Hæredibus, & successoribus suis præstabo; Ipsumq; & ipsos totis meis viribus contra omnes Conspiraciones & attentata quæcunque, quæ contra personam illius, vel illorum, eorumq; Coronam & dignitatem, ratione vel colore alicuius sententiæ vel declarationis, aut aliàs facta fuerint, defendam: omnemq; operam impendam reuelare, & manifestum facere suæ Maiestati, Hæredibus & Successoribus suis omnes prodiones, & proditorias conspiraciones, quæ contra illum aut aliquos illorum ad notitiam, vel auditum meum peruenerint. Præterea iuro, quòd ex corde abhorreo, detestor, & abiuro tanquam impiam & hæreticam, hanc damnabilem doctrinam & propositionem, Quòd Principes per Papam excommunicati vel depriuati, possint per suos Subditos, vel aliquos alios quoscunque deponi aut occidi. Et vlteriùs credo, & in conscientia meâ resoluo, quòd nec Papa, nec alius quicunque potestatem habet me ab hoc Iuramento, aut aliquâ eius parte absoluedi: quod Iuramentum agnosco rectâ

minofib

ac

ac plena authoritate esse mihi legitime ministratum, omnibusq; indulgentijs ac dispensationibus in contrarium renuncio. Hæc; omnia planè ac sincere agnosco & iuro iuxta expressa verba per me hîc prolata, & iuxta planum ac communem sensum & intellectum eorundem verborum, absque vlla æquiuocatione, aut mentali euasione, vel secretâ reservatione quacunque. Hanc; recognitionem & agnitionem facio cordialiter, voluntariè, & verè, in vera fide Christiani viri: Sic me Deus adiuuet.

Quæ cum ita sunt, vobis ex verbis ipsis perspicuum esse debet, quòd huiusmodi Iuramentum, saluâ fide Catholicâ, & salute animarum vestrarum, præstari non potest, cum multa contineat quæ fidei ac saluti aperte aduersantur. Propterea admonemus vos, ut ab hoc, atque similibus iuramentis præstandis omnino caueatis: quod quidem eò acrius exigimus à vobis, quia experti vestræ fidei constantiam, quæ tanquam aurum in fornace perpetuæ tribulationis igne probata est, pro comperto habemus, vos alacri animo subituros esse quæcunque atrociora tormenta, ac mortem denique ipsam constanter appetituros, potius
C *quàm*

quàm Dei Maieſtatem vllâ in re lædatis. Et fiducia noſtra confirmatur ex his quæ quotidie nobis afferuntur de egregiâ virtute atque fortitudine, quæ non ſecus ac in Eccleſiæ primordijs, reſplendent nouiſſimis hiſce temporibus in martyribus veſtris. State ergo, ſuccincti lumbos veſtros in virtute, & induiti loricaſ iuſtitie, ſumentes ſcutum fidei, confortamini in Domino, & in potentiâ virtutis eius, nec quicquam vos detineat. Ipſe autem, qui coronaturus vos certamina veſtra in cœlo intuetur, bonum opus quod in vobis cæpit, perficiet: Nôſtis quia diſcipulis ſuis pollicitus eſt, ſe nunquam eos relicturum eſſe orphanos: fidelis enim eſt qui repromiſit. Retinete igitur diſciplinam eius, hoc eſt, radicati & fundati in charitate, quicquid agitis, quicquid conamini, in ſimplicitate cordis & in comitate ſpiritus ſine murmuratione aut hæſitatione vnanimis facite. Siquidem in hoc cognoscunt omnes, quia diſcipuli Chriſti ſumus, ſi dilectionem ad inuicem habuerimus. Quæ quidem charitas cùm ſit omnibus Chriſti fidelibus maxime appetenda; vobis certè, dilectiſſimi filij, prorsus neceſſaria eſt. Hac enim veſtrâ charitate diaboli potentia infringitur, qui nunc aduerſus vos tantopere inſurgit, cùm ipſa

ipsa contentionibus atque dissidijs nostrorum filiorum præcipue nitatur. Hortamur itaque vos per viscera Domini Iesu Christi, cuius charitate è faucibus eternæ mortis erepti sumus, ut ante omnia, mutuam inter vos charitatem habeatis. Præscripsit sanè vobis præcepta maxime utilia de fraternâ charitate vicissim exercendâ, felicitis recordationis Clemens Papa octauus suis literis in formâ Breuis ad dilectum filium Magistrum Georgium Archipresbyterum Regni Angliæ, datis die quinta mensis Octobris 1606. Ea igitur diligenter exequimini, & ne ullâ difficultate aut ambiguitate remoremmini. Præcipimus vobis, ut illarum literarum verba ad amussim seruetis, & simpliciter, prout sonant & iacent, accipiatis & intelligatis, sublatâ omni facultate aliter illa interpretandi. Interim nos nunquam cessabimus Deum patrem misericordiarum precari, ut afflictiones & labores vestros clementer respiciat, ac vos continuâ protectione custodiat atq; defendat: quos Apostolicâ benedictione nostrâ clementer impertimur. Datum Romæ apud Sanctum Marcum, sub annulo Piscatoris, Decimo Calend. Octob. 1606. Pontificatus nostri anno secundo.

RESPONSIO AD primum Breue Pon- tificium.

Ic, in initio Pontifex dolorem, & magnum animi sui moerorem exprimit, propter tribulationes, & calamitates, quas pro retinendâ fide catholicâ iugiter sustinent filij sui: vbi præter crimen falsi, quod in serenissimi Domini nostri Regis contumeliam tantopere redundat; dissimulare non possum, sed vt res postulat palàm profiteor, & quod certò scio præ me fero, Reginam *Elizabetham* neminem ex Pontificijs (religionis causâ) in iudicium vocâsse, neminem ad supplicium condemnâsse, antequam eorum scelera & flagitia, veluti inuitâ Reginâ poenas quas pertulerant ei extorquerent: quod cuius æquo rerum æstimatori, & actiones ipsas cum earum circumstantijs prudenter pensiculanti, manifestum fiat.

fiat. Antequam enim *Pius Quintus* Anathemate in eam intonuerat, & quasi præde eam exposuerat, & omnibus suis Subditis rebellandi copiam fecerat, palàm est, Reginam grauiorem aliquam multam Catholicis non irrogasse; cum tunc temporis, neq; seueriores leges, nec vlla capitalis poena in Pontificios esset constituta.

Ab illo tempore, quicumq; animo non iniquo comparare voluerit, multa & varia eius regni inuadendi consilia, machinationes priuatas foris, rebelliones publicas intus, simul cum astutijs & insidijs, venenis, cædibus, cum omni doli & decipularum genere, & *deniq;* *quid non?* *Romæ* elaborata, *Romæ* concinnata, & has omnes, & consimiles merces *ono prognatas eodem*; Insuper his adde illecebras illas ad defectionem & lenocinia, quibus hunc populum vitiârunt perpetuò & infestârunt, modò præmia mortalia & caduca adpromittentes, modò beatæ immortalitatis spe inescantes, deniq; libros, ad approbationes horum tam piè gestorum alios post alios continenter editos, & à fugitiuis ipsis conscriptos; Qui hæc omnia inquam animo non ini-

quo simul comparare voluerit, & ex vnâ parte immensas illas & infinitas prouocationes intueri, ex alterâ parte, iustas, moderatas tamen paucorum delinquentium poenas contemplari, faciliè videbit gratiosissimam illam Principem à persecutione tam longè abhoruisse, quàm illos Satanæ satellites & ministros, à verâ martyrij gloriâ & coronâ abuisse.

Nunc verò, cum defunctæ Principis manibus (si sic loqui fas est) parentârim, idque non magis priuati officij adductus ratione, quàm vt ipsi veritati gratificarer, proximum est, vt serenissimo Regi presenti Domino nostro officium, vt par est, præstem, iustissimis eius actionibus in hoc genere verissimum testimonium exhibendo. Quo in loco non possum sane non confiteri pro amore, quo in veritatem feror, quòd, qualiscunq; fuerit Reginae laus à clementiâ in Pontificios (quæ fuit amplissima) tamen ea mansuetudinis & pietatis in eosdem exempla, quæ conspeximus in serenissimo Rege, tanto & tam longo præteritam Reginae mansuetudinem superârint intervallo, non modò vt Pontificij ipsi eò superbiæ creuerint præ

præ nimia Regiæ mansuetudinis fiducia, ut in certam spem venirent, & confidenter sibi promitterent, se breui Religionis suæ libertate fruituros, & in omni re pari prorsus nobiscum iure vsuros: verum etiam nos, nosmet inquam ipsi (ut verè dicam) qui optimorum & fidelissimorum subditorum nomen iure nobis vendicamus, magnopere metuerimus, & quodammodo stupefacti attonitiq; simus cum res ita se habere, & quotidie sic geri cerneremus, semper acerbissimum illum indulgentissimæ mansuetudinis fructum ob oculos prospicientes, & meritò ominantes, qui in nefariâ illâ proditione puluerariâ erumpens resplenduit. Quàm multi, Equestris ordinis gradu à Rege nobilitati, qui Recusantes erant, quod dici solet, cogniti & conuicti? Quàm promiscuè vtramq; Religionem colentibus, Rex accessum & audientiam præbuit? Quàm indifferenter vtriusq; Religionis professoribus & honores & fauores largitus est? Quàm liber accessus & frequens in Aulâ, & in consortio comitatuq; Regis omnibus Pontificijs cuiuscunq; ordinis, cuiuscunq; gradus & conditionis? Ante omnia, quàm liberaliter & mu-

*Regia beneficia
in Catholicos
collata.*

& munificè Rex Pontificios ordinariâ annuâ
taxatione liberauit? Præterea constat, quàm
studiosè Rex cauerit, Iudices suis ipse verbis
admonens, ut Sacerdotum omnium supplicio
superfederent, etiamsi essent conuicti? Ad-
dito insuper gratioso Edicto, quo permissum
est Sacerdotibus omnibus non comprehen-
sis, & tum extra custodiam degentibus, intra
certum & constitutum diem è Regno migra-
re: quòd si qui conuicti Sacerdotes in carce-
re detinebantur, ad illos liberandos genera-
lem Regis indulgentiam gratiosè porrigi &
extendi voluit; Vnde ac si boni Subditi fuis-
sent, è carcere missi facti erant; & denique
quotquot Sacerdotes sunt post illud tempus
comprehensi, trans mare ablegati, & ibi libe-
rati solutiq; sunt. Sed tempus & oratio me
deficient, si enumerare coner omnia benefi-
cia, omnemq; Regiam munificentiam & gra-
tiam, tum vniuersè Papistis omnibus exhibi-
tam, tum viritim certis. Quâ quidem in e-
numeratione, quoties calamum duco, toties
mihi videre videor Pontificem maculari in-
gratitudinis & iniustitiæ aspergillo, qui tam
iniquâ mensurâ tanta munera compensarit.

Atque

Atque ita, ut existimo, abundè, vel saltem non sine optimâ ratione, * lacrymam ab oculis Papæ deterimus, tam diram persecutionem deplorantis: Qui si vel ciuilitè modò saperet, etsi nec iustitiam, nec veritatem pensi fecisset; discrimen tamen aliquod in hac suâ querelâ agnouisset, inter Reginae nuper functæ, & hæc quæ hodie agimus sub Regiâ Maiestate tempora; Et ita præsentis Regis moderationem, pristini temporis respectu celebrando, sperare potuisset, id se effecturum apud Regiam Maiestatem, ut foeliciter in susceptâ clementiæ & misericordiæ personâ, ad finem usque perseveraret. Verum enim illud est quod dici solet, Insinuatio beneficiorum apud generosos animos magnam vim habet, & mira operari solet. Ut autem leuiter attingam quod inhumaniter, ne dicam mendaciter ab illo dictum est, de Regis in Catholicos persecutione; nunquam probari potest, quenquam conscientiæ causâ, & religionis ergò, sub Rege nostro hæctenus vel fuisse, vel nunc esse morte mulctatum; Nisi fortè iam hæc nupera Catholicis interdictio à Papâ facta quò minùs sub Iuramento de fide suâ Re-

D

gi pro-

*Magno cum animi dolore
&c.*

gi promittant, causa sit deinceps, cur multi eorum meritò plectantur. Quod quidem si contingat, in caput Pontificis abeat sanguinis ipsorum reatus, penes quem solum causa consistit.

Scopus huius tractatus.

Proximum caput *Brenis* quod attinet, quo Pontificijs omnibus interdicit, Ne ecclesias nostras adeant, neue ritus, & ceremonias nostras frequentent, non est mihi animus hæc attingere in hoc tempore; siquidem id solum negotij nunc incumbit mihi, vt orbi proloquar iniurias, & iniustitias Pontificis, interdicentis subditis Regiæ Maiestatis, quò minùs de obedientiâ suâ erga ipsum profiteantur. Nunc verò quod ad illum locum in quo Iuramentum insimulatur, pauca sunt verba quibus perstringitur; sed quæ pondus habent atque momentum: Nempe, *quòd perspicuum esse debet Catholicis omnibus, quòd huiusmodi Iuramentum, saluâ fide Catholicâ, & salute animarum suarum præstari non possit, cùm multa contineat, quæ saluti & fidei apertè aduersentur.* Huc verò vetus dictum quadrat, quod de Philosopho circumfertur, *Multa dicit, sed pauca probat; inò verò nihil omninò probat.* Nam quomodo

quomodo professio fidelitatis erga Principem in subditis, possit è regione religioni & saluti animarum aduersari, tam longè meam excedit Theologiam, quantulacunque illa est, vt prorsus nouam & exoticam planè assertionem esse, non possim quin existimem, nec ex eius ore proferendam, qui se vniuersalem Episcopum, & omnium Christianarum animarum œcumenicum Pastorem satis insulse venditat. Legi equidem nec semel, bis, aut iterum, sed sæpiùs in Scripturis, Quod Subditi Principibus suis obtemperare teneantur, idque propter conscientiam, siue boni sint, siue mali. Sic ^a Iosue dixit populus, *Quemadmodum Mose obediuimus in omnibus, ita & tibi obediemus.* Sic ^b Propheta hortatus est populum vt auscultarent Regi Babel dicens, *Submittite colla vestra subter iugum Regis Babylonij, eique & populo eius seruite, vt uiuatis.* Similiter Israelitæ se gesserunt apud ^c Pharaonem, cui etiam supplicârunt *vt veniam daret liberè discedendi.* Similiter apud ^d Cyrum, à quo etiam impetrârunt veniam redditus ædificandi Templi gratiâ. Atque vt verbo finiam, ^e Apostolus omnes mortales

^a Ios. I. 17.

^b Ierem. 27.
12.

^c Exod. 5. 1.

^d Ezra 1. 3.

^e Rom. 13. 5.

f August. in
Psal. 124.

g Tertull. ad
Scap.

hortatus est, ut subiecti essent propter conscientiam. Nec doctrina Patrum abludit à doctrinâ sacrarum literarum. f Augustinus de Iuliano loquens, Iulianus, inquit, extitit infidelis Imperator. Nonne extitit Apostata, iniquus, idololatra? Milites Christiani seruierunt Imperatori infideli: ubi veniebatur ad causam Christi, non agnoscebant nisi illum, qui in cælo erat. Quando volebat, ut idola colerent, ut thurificarent, præponebant illi Deum. Quando autem dicebat, Producite aciem, Ite contra illam Gentem, statim obtemperabant. Distinguebant Dominum æternum à Domino temporali, & tamen subditi erant propter Dominum æternum etiam Domino temporali. g Tertullianus etiam, Christianus nullius est hostis, nedum Imperatoris: quem sciens à Deo suo constitui, necesse est, ut & ipsum diligat, & reueretur, & honoret, & saluum velit, cum toto Romano Imperio, quousque seculum stabit, tamdiu enim stabit. Colimus ergo Imperatorem sic quomodo & nobis licet, & ipsi expedit, ut hominem à Deo secundum, & quicquid est à Deo consecutum, solo Deo minorem. Hoc & ipse volet: sic enim omnibus maior est, dum solo vero Deo minor est.

h Iustinus

^h Iustinus Martyr, Nos solum Deum adora-
mus, & vobis in rebus alijs lati inseruimus,
Imperatores ac Principes hominum esse prosi-
tentes. ⁱ Ambrosius, Dolere potero, potero fle-
re, potero gemere, aduersus arma, milites, Go-
thos quoque, lachrymæ meæ arma sunt. Talia
enim munimenta sunt Sacerdotis, Aliter nec
debeo, nec possum resistere. ^k Optatus, Super
Imperatorem non est nisi solus Deus qui fecit
Imperatorem. ^l Gregorius etiam ad Mauri-
tium scribens de lege quadam, vt ne recipe-
retur miles in monasterium nondum exple-
tâ militiâ; Omnipotenti Deo, inquit reus est,
qui serenissimis Dominis in omne quod agit &
loquitur purus non est. Deinde se appellans
indignum famulum pietatis eius, per totam e-
pistolam progreditur ostensurus iniquitatem
illius legis, vt ipse quidem iudicat, demum
autem epistolam concludit his verbis: Ego
quidem iussioni subiectus, eandem legem per di-
uersas terrarum partes transmitti feci: Et quia
lex ipsa Omnipotenti Deo minimè concordet,
ecce per suggestionis meæ paginam serenissimis
Dominis nunciaui: Vtrobique ergo quæ debui
exolui, qui & Imperatori obedientiam præbui, &

^h Iust. Mar.
Apol. 2. ad
Ant. Imp.

ⁱ Ambr. in o-
rat. cont. Aux.
de basilien tra-
dendu. habetur
lib. 5. Epist.
Ambr.

^k Optat. cont.
Parmen. lib. 3.

^l Greg. Mag.
Epist. lib. 2.
indict. 11.
Epist. 61.

pro Deo quod sensi, minime tacui. Iam verò quàm diuersa ratio, quàm contraria praxis antiqui illius Pontificis existat morem geren- tis Imperatori, in decreto publicando, (quod quidem decretum ipse secundùm animi sui sententiam reputat iniustum,) ab hodierni Pontificis instituto, in prohibendo subditos Regis, ne in re licitâ merèque ciuili obtempe- rent Maiestati suæ, penes sit æquum lecto- rem iudicare.

Sed Patrum doctrinæ, accedit Concilio- rum consensus in decretis suis. Veluti de Concilio^m Arelatensi patet, cuius concilij Antistites submitunt Imperatori totum con- cilium his verbis, *Hæc igitur Domino Impera- tori præsentanda decreuimus, poscentes eius cle- mentiam, ut si quid hîc minus est, eius prudentiâ suppleatur; si quid secus quàm ratio habet, eius iudicio emendetur; si quid rationabiliter taxa- tum est, eius adiutorio, Diuinâ opitulante clemen- tiâ, perficiatur.*

Sed quid ego de Carolo magno loquar, cui non vnum, sed sex diuersa concilia *Franckfordiense, Arelatense, Turonense, Cabilo- nense, Moguntinum, ac Rhemense,* penitus sese tradi-

*m Concil. Arelat. sub Carolo
can. 26.*

tradiderunt? Quid ni potius semel omnia generalia Concilia loquor, *Nicenum, Constantinopolitanum, Ephesinum, Calcedonense*, & quatuor alia sic communiter æstimata, quæ Imperatoris prudentiæ ac pietati sese in omnibus submiserunt? Adeo ut *Ephesinum* illud quater satis distinctè inculcet, se accitos co-
 ijsse Imperatoris *Oraculo, nutu, sanctione, & mandato*: Denique vniuersos se ^a *supplices ad pietatis eius dominationem confugere, ut quæ contra Nestorium & illi consentientes gesta sunt, robur suum haberent*, ut manifestò apparet ex epistolâ generalis Concilij *Ephesini* scriptâ ad Augustos. Quin etiam Christum dixisse lego, ^b *Regnum suum non esse de hoc mundo*, iussisseque, ut quæ ^c *Cæsaris sunt, Cæsari tribuamus, quæ Dei, Deo*. Et hoc in Theologia semper certum & exploratum habui, quod ciuilis obedientia, ciuili Magistratui præstita, nec fidei Christianæ, nec saluti animarum vnquam repugnârit: Quod autem ciuilis obedientia fidei & saluti animarum aduersaretur, prout in hoc Breui asseritur, peregrinum quiddam, & antehac inauditum est in Ecclesiâ Christianâ. Quamobrem optârim

^a Vide epist.
 general. Con. ad
 Augustos.

^b Iohn 18.36.

^c Mat. 22.21

târim sanè, vt Pontifex, priusquam hoc suum iussum & mandatum omnibus hîc Pontificijs dedisset, quoniam in eius pectore residet potestas (ex infallibilitate spiritus) condendi novos fidei articulos, quandoque ei visum fuerit; prius hoc pro articulo fidei definiuisset, quàm omnibus Catholicis mandasset, vt credendo & parendo ei acquiescerent. Concludam igitur responsum, ad hunc locum, meum, hoc Dilemmate.

Quest.

Aut licet Principi obtemperare in temporalibus, aut non.

Si licet (quod nemini dubium esse potest) cur tam iniquus est, & crudelis in Catholicos suos, vt imperet ijs, ne legitimo Regis sui mandato obtemperent?

Si non licet, cur rationem non reddit, causam non exprimit vnde id probet? vel cur non interim veniam indulget, imò verò cur non disertis & expressis verbis eos hortatur, ac iubet, vti ex eius Principis ditionibus demigrent, cui nullum obsequium aut fidelitatem debent?

*Responsio ad
exhortationem
Pape.*

De hortatione verò Pontificis tam vehementi vt in constantiâ perseuerent Catholici,
Marty-

Martyriumque oppetant, nec ullis difficultatibus deterreantur, quibus hanc causam deserant; non est quòd aliàs respondeam, quàm si stabile & firmum sit fundamentum cui eos inuiti, & iusistere iubet, tum necessariam esse hanc ad constantiam cohortationem: si fundamentum infirmum atque caducum, (vt & est, & partim antea me probasse confido) tum non aliam eius vim esse, quàm vt ipsum Pontificem faciat reum tot ouium suarum sanguinis, quot hâc quidem ratione, sciens vidensque perdiderit; non solum ad iacturam vitæ non necessariam, & familiarum dissipationem atque ruinam, verùm etiam ad æternum Papistarum nominis dedecus & opprobrium, ac si impossibile foret Pontificiam religionem ardentè profitenti, subditum esse fidelem, & quasi Romanam religionem profiteri, & ciuilem obedientiam Principi præstare, duæ quædam res essent nullò pacto consociabiles, sed inuicem compugnantes atque contrariæ.

Sed malè sparsi rumores, & falsi nuncij (qui cùm tam longo itinere atque hinc Romanam perferuntur, non possunt inter eun-

E

dum

a Eusebius,
Oecumenius, &
Leo asserunt,
Romam intelli-
gi per Babylone-
nem in 1. Pet.
5. 13. id quod
& ipsi Rhe-
mensenses atte-
stantur.

dum non augeri) forsitan imposuere Ponti-
fici, & hoc suum Breue tam temerè expedi-
endi causam ei præbuere. Septicollis enim
illa magna ciuitas mundi Domina & Regi-
na, & ut ipsi fatentur mysticè nuncupata *Ba-
bylon*, tam infinitis nuncijs, tot rumoribus vn-
dequaque resonat atque redundat; Insuper
his adde, quòd omnes, qui de conditione
conqueruntur (ut hinc plerumque Catholici
assolent) naturâ suâ sunt prompti atque pro-
cliuēs ad exaggerandum dolores suos, & ex-
inde sermones multiplicandum; Adeo ut
mirandum non sit, etiamsi Iudex quantum-
uis iustus in Cathedrâ sedens, non bene in-
formatus, sed falso interdum rumore sedu-
ctus, sententiam pronunciet iniquissimam:
Ut quidam ex Pontificiorum partibus fateri
non verentur, *Pium Quintum* vanis quorum-
dam delationibus temerè abreptum, in Sere-
nissimam Principem nostram *Elizabetham*
fulmen illud suum Excommunicationis di-
splosisse. Et fieri potest (si coniecturâ augu-
rari liceat) quòd per similes aliquando fiet ex-
cusatio, de duobus illis Breuib; à *Clemente*
Octauo datis, & huc in Angliam missis paulò
ante

ante obitum Reginae nuper defunctae, quibus
vel praesentem Regem, vel alium quemcunq;
ex praetendentibus, ab hac Coronâ & hoc
Gubernaculo exclusit, qui vel ipsi profiteren-
tur, vel vilo pacto nostrae religionis cultores
tolerarent; contra fidem suam non semel da-
tam, contra protestationes propè innumeras,
factas non paucis Regiae Maiestatis admini-
stris peregrè tum agentibus, quibus omnem
operam suam obtulit, omniaque pollicitus
est, quae conducere possent ad Regem no-
strum in Regni huius Solio (quod tam foeli-
citer iam administrat) collocandum. Et haec
omnia tam priora suavia, quam amara po-
strema, veluti simul spiritu afflante contrario
vno & eodem tempore ab eo prolata. Imò
verò plerique hîc Catholici, cum fama huius
ipsius Brevis ad eorum aures peruenisset, idq;
oculis manifestò vidissent tam longè ab omni
Theologiae ratione, prudentiâ politicâ, sensu
denique communi abhorre; certò sibi per-
suadebant libellum quendam duntaxat esse
fictitium, in odium Papæ compositum &
disseminatû, vel saltem non nisi opus tumul-
tuarium, ex falsis rumoribus, vt diximus, or-

*Catholicorum
opinio de primo
Breui Pontifi-
cio.*

tum : Quâ quidem in sententiâ, non tantum
crassiores hebetioresque Papistæ versati sunt,
sed quidam etiam eius sectæ tum à doctrinâ,
tum ab experienciâ principes ; Inter quos &
ipse Archipresbyter, non erat vltimus.

Verum enim vero, quò melius Pontifex
Catholicos suos ab hac ancipiti cogitatione
liberet & expediat, non stertuit otiosus, nec
vlli labori pepercit, sed renouauit operam, &
alterum Breue expediuit illicò, tantummodo
vt priori fidem & firmitatem apponeret ; vt
pro eo quòd prius temeritatis & ignorantia
crimen videri poterat, & ex strepitu rumoris,
nescio cuius, surrexisse, nunc suam culpam
sciens prudensque geminaret.

Exemplar huius Breuis hîc sequitur.

DILECTIS

DILECTIS FILIIS

Catholicis Anglis Paulus

P. P. Quintus.

Dilecti filij, Salutem & Apostolicam benedictionem. Renunciatum est nobis reperiri nonnullos apud vos, qui cum satis declarauerimus per literas nostras anno superiore, decimo Calend. Octobr. in formâ Breuis datas, vos tutâ conscientiam præstare non posse Iuramentum, quod à vobis tunc exigebatur, & præterea strictè præceperimus, ne vlllo modo illud præstaretis: Nunc dicere audent huiusmodi literas de prohibitione Iuramenti, non ex animi nostri sententiâ nostrâq; propriâ voluntate scriptas fuisse, sed potius aliorum intuitu atq; industriâ: eâq; de causâ ydem persuadere nituntur, mandata nostra dictis literis non esse attendenda. Perturbavit sanè nos hic nuncius, eoq; magis, quia experti obedientiam vestram (filij nostri vnice dilecti) qui vt huic sanctæ sedi obediretis, opes, facultates, dignitatem, libertatem, vitam deniq;

E 3

ipsam

Secundum
Breue Ponti-
ficium datum
10. Cal. Sep-
temb. 1607.

ipsam piè ac generose nihili fecistis, nunquam suspicati essemus potuisse vocari apud vos in dubium fidem literarum nostrarum Apostolicarum, ut hoc pretextu vos ex mandatis nostris eximeretis. Verum, agnoscimus versutiam atq; fraudem aduersarij humane salutis, eiq; potius quam vestre voluntati tribuimus hanc renitentiam. Eapropter iterum ad vos scribere decreuimus, ac denuò vobis significare, literas nostras Apostolicas anno præterito decimo Calend. Octobr. Litas de prohibitione Iuramenti, non solum motu proprio & ex certâ nostrâ scientiâ, verum etiam post longam & grauem deliberationem de omnibus quæ in illis continentur adhibitam, fuisse scriptas, & ob id, teneri vos illas omnino obseruare, omni interpretatione secus suadente reiectâ. Hac autem est mera, pura, integrâq; voluntas nostra, qui de vestra salute solliciti, semper cogitamus ea quæ magis vobis expediunt, & ut cogitationes ac consilia nostra illuminet is à quo Christiano gregi custodiendo nostra fuit præposita humilitas, indefinenter oramus, quem etiam iugiter precamur ut in vobis filiis nostris summopere dilectis, fidem, constantiam, mutuamq; inter vos charitatem & pacem augeat. Quibus omnibus,

bus, cum omni charitatis affectu, peramanter benedicimus.

*Datum Romæ apud S. Marcum sub annulo
piscatoris, decimo Calend. Septemb.
1607. Pontificatus nostri anno tertio.*

Petrus Stroza.

RESPONSO AD secundum Breue Pon- tificium.

 Vod ad hoc Pontificis Breue spectat; Iure videor in authorem ipsius verba regerere & retorquere posse, dicendo hæc esse stratagemata Satanæ & astutias: Satanas enim, mille etiam si annos huic vni operi & labori incubuisset ad excogitandum maleficium, quo Catholicos suos hinc vlcisceretur, non aliud profecto reperire potuisset, quam sic reperit; Quod cum non pauci nunc Catholici, & quidam etiam inter eos Sacerdotes,

Duplex ius-
randum cu-
iusque subditi.

tes, Iuramentum hoc susceperint; Imò nec Archipresbyter ipse recusarit, sed iurarit libere sine trepidatione vel hæsitacione vllâ; nunc non solum professionem naturalis erga suam Maiestatem fidelitatis recusare tenebuntur, quod tamen ipsum obtegi utcunq; potuisset & obuelari ex varijs & diuersis scrupulis à verbis ipsius Iuramenti petitis ac depromptis, sed & renunciare cogentur, atque adeo eiurare eam professionem fidei & obedientiæ in quam non ita pridem iurauerant, & sic in hac tertiâ veluti instantiâ, de duobus prius susceptis Iuramentis peierare; vno tacito, & congenito, tum cum primùm nati sunt; altero declaratorio in confirmationem prioris adhibito, quod ipsum Iuramentum nihil aliud est quàm prioris ingeni expressio & publica quædam prædicatio: Vnde sequitur neminem posse in *Angliâ* Romanam religionem profiteri, nec salutem animæ suæ promouere, qui non prius fidelitatem suam erga Principem natam & iuratam eiecerit & eiura-uerit.

Sed neq; hoc quoque satis est, vt superioris anni *Breue*, renouato altero hodierno corroboretur,

boretur, nisi, vt non modò per singulos annos, verùm etiam per singulos menses noui semper monstri aliquid pariat; magnus ille & præclarus Controuersiarum scriptor Cardinalis nuper ex-Iesuatus *Bellarminus*, suo quoq; talento coeptum hoc opus bonum locupletet & amplificet; dum quasi flabello admoto, & calcaribus infixis, seditionem acutit accenditq; missis huc ad Archipresbyterum literis, iisque ita scriptis, vt mirum sit quomodo partim animi passio, partim ambitiosum fulciendæ Pontificis Monarchiæ studium, eum ita abripere, & lumen Iudicij tam docti viri perfringere ac fascinare potuerint.

Quarum literarum exemplum hîc subijcitur.

FADMO-

ADMODVM REVE-
rendo Domino D. GEORGIO
BLACVELLO Archipresby-
tero Angliæ,

Robertus S. R. E. Cardinalis
Bellarminus. S. D.

*Enerabilis in Christo Domine fra-
ter. Anni sunt ferè quadraginta,
quòd inuicem non viderimus: sed
ego tamen veteris nostræ consuetu-
dinis nunquam oblitus sum, teque
in vineâ Domini strenuè laborantem, quando
aliter non potui, orationibus Deo commendare
non destiti; me quoque in tuâ memoriâ toto hoc
tempore vixisse, & in tuis orationibus ad Alta-
re Domini locum aliquem habuisse non dubito.
Ita igitur ad hoc usque tempus non verbis, aut
literis, sed opere, & veritate, ut Sanctus Ioan-
nes loquitur, alter in alterius dilectione perman-
simus. Sed hoc silentium rumpere coegit Nun-
cius, qui diebus istis de tuis vinculis, & carcere
ad nos venit. Qui quidem nuncius, etsi tristis
videri poterat ob iacturam pastoralis tue sollici-
tudinis,*

tudinis, quam Ecclesia ista fecit: tamen letus quoque videbatur, quoniam ad Martyrij gloriam, quo dono Dei nullum est felicius, propinquabas, ut qui tot annis gregem tuum verbo, & doctrinâ pauisses, nunc exemplo patientiæ gloriosius pasceres. Verum hanc letitiam non mediocriter interturbavit, ac ferè corruptit tristis alius nuncius, qui de constantiâ tuâ in recusando illicito iuramento ab aduersarijs tentatâ, fortè etiam labefactatâ, & prostratâ successit. Neque enim frater charissime, iuramentum illud ideo licitum esse potuit, quòd aliquo modo temperatum, & modificatum offerebatur. Scis enim eiusmodi modificationes nihil esse aliud, quàm Satanae dolos, atque versutias, ut fides Catholica de primatu sedis Apostolicæ vel apertè, vel obscurè petatur, pro qua fide tot incliti Martyres in istâ ipsâ Angliâ ad sanguinem usque pugnârunt. Certè enim quibuscunq; verbis iuramentum ab aduersarijs fidei concipiatur in Regno isto, eò tendit, ut auctoritas capitis Ecclesiæ à Successore Sancti Petri ad successorem Henrici octavi in Angliâ transferatur. Quod enim obtenditur de periculo vitæ Regis, si summus Pontifex eam in Angliâ potestatem habeat, quam in alijs omnibus Christi-

anis Regnis habet; inane prorsus esse, omnes qui sunt aliquâ prudentiâ præditi facile vident. Neque enim auditum est vnquam ab initio nascentis Ecclesie, vsq; ad hæc nostra tempora, quòd ullus Pontifex Maximus Principem ullum, quamuis hæreticum, quamuis ethnicum, quamuis persecutorem cedi mandauerit, aut cædem fortè ab aliquo patratam probauerit. Et cur quæso vnus Rex Angliæ timet, quod ex tot Christianis Principibus nullus timet, nullus timuit? Sed, vt dixi, vani isti prætextus decipulae sunt, & stratagemata Satanae. Qualia non pauca in Historijs veterum temporum inueniuntur, quæ facile referre possem, si non epistolam, sed librum integrum scribendum suscepissem: vnum tantum, exempli gratiâ, ad memoriam tibi reuocabo. Scribit Sanctus Gregorius Nazianzenus in primâ oratione in Iulianum Imperatorem, illum, vt simplicibus Christianis imponeret, in imaginibus Imperatorijs, quas Romani ciuili quodam genere honoris pro more adorabant, imagines deorum falsorum admiscuisse, vt nemo posset Imperatoris imaginem adorare, quin simul deorum simulachris cultum adhiberet. Hinc nimirum fiebat, vt plurimi deciperentur, & si qui fortè fraudem

fraudem subodorati Imperatoris imaginem venerari recusarent, ij grauissimè punirentur, ut qui Cæsarem in suâ imagine contempsissent. Tale aliquid in Iuramento vobis oblato mihi videre videor, quod eâ fraude compositum est, ut nemo possit prodicionem in Regem detestari, ciuilemque subiectionem profiteri, quin primatum sedis Apostolicæ perfidè abnegare cogatur. Sed Christi serui, ac præsertim primarij Domini Sacerdotes, ubi periculum Fidei subesse possit, tantum abesse debent à susceptione illiciti iuramenti, ut ab omni etiam suspitione simulationis præstiti iuramenti cauere debeant, ne fidelibus populis vllum præuaricationis exemplum reliquissent. Videantur. Quod egregiè præstitit insignis ille Eleazarus, qui neque porcinas carnes comedere, neque simulare comedisse voluit, quamuis grauissima tormenta sibi cerneret imminere, ne, ut ipse ait in secundo libro Machabeorum, multi iuuenum per eam simulationem ad legis præuaricationem animarentur. Neque minus fortiter Magnus Basilius, & exemplo ad res nostras magis accommodato, cum Valente Imperatore se gessit. Nam, ut in historiâ scribit Theodoretus, cum Præfectus Imperatoris hæretici hortaretur Sanctum

Basilium, ut non vellet propter paruum dogmatum subtilitatem, Imperatori resistere; respondit vir ille sanctissimus & prudentissimus, non esse ferendum, ut de Diuinis dogmatibus, vel vna syllaba corrumpatur, sed potius pro eorum defensione omne genus supplicij amplectendum. Equidem arbitror non deesse apud vos, qui dogmatum subtilitatem esse dicant, quæ in Iuramento Catholicis hominibus proposito continentur, & non esse propter rem tam paruum Regis Imperio reluctandum. Sed non deerunt etiam viri sancti, ac magno Basilio similes, qui palam affirmabunt, non esse de Diuinis dogmatibus, vel minimam aliquam syllabam corrumpendam, etiam si tormenta & mors ipsa toleranda proponatur. Inter hos unum, vel potius horum Principem atq; antesignanum te esse par est. Et quamuis vel inopinata comprehensio, vel acerbitas persecutionis, vel senectutis imbecillitas, vel quid aliud in causâ fuerit, ut constantia titubauerit; confidimus tamen de Domini pietate, & de diuturnâ tuâ virtute, fore, ut qui Sancti Petri & Sancti Marcellini casum aliquâ ex parte imitatus videris, eorundem fortitudinem in reparandis viribus & veritate asserendâ feliciter imiteris.

teris. Nam si rem totam diligenter apud te cogitare volueris, videbis profectò non esse rem parvam, quæ ob Iuramentum istud, in discrimen adducitur, sed unum ex præcipuis fidei nostræ capitibus, ac religionis Catholicæ fundamentis. Audi enim quid Apostolus vester magnus Gregorius in Epistolâ quadragesimâ secundâ libri undecimi scribat; Apostolicæ sedis reuerentia nullius præsumptione turbetur: tunc enim membrorum status integer perseverat, si caput fidei nullâ pulsetur iniuriâ. Itaq; Sancto Gregorio teste, cum de primatu sedis Apostolicæ vel turbando, vel minuendo, vel tollendo satagitur, de ipso capite fidei amputando, ac de totius corporis, omniumq; membrorum statu dissipando satagitur. Quod ipsum Sanctus Leo confirmat in sermone tertio de assumptione suâ ad Pontificatum, cum ait, Specialis cura Petri à Domino suscipitur, & pro fide Petri propriè supplicatur, tanquam aliorum status certior sit futurus, si mens Principis victa non fuerit. Ex quo idem ipse in Epistolâ ad Episcopos Viennensis prouinciæ affirmare non dubitat, necesse esse exortem illum mysterij esse Diuini, qui ausus fuerit à Petri soliditate recedere. Qui rursum ait,

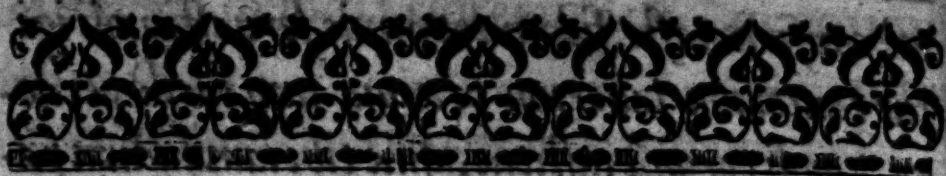
ait, Quisquis huic sedi principatum existimat
denegandum, illius quidem nullo modo po-
test minuere dignitatem, sed inflatus spiritu
superbiae suae semet ipsum in inferna demer-
git. Atq; haec quidem & alia eiusdem generis
multa tibi notissima esse certò scio, qui praeter cæ-
teros libros, visibilem monarchiam Sanderi tui,
scriptoris diligentissimi, & de Ecclesiâ Angli-
canâ optimè meriti, sæpe legisti: qui ignorare
non potes, sanctissimos viros, eosdemque doctis-
simos, Ioannem Rossensem, & Thomam
Morum pro hoc vno gravissimo dogmate duces
ad Martyrium plurimis alijs, cum ingenti Ang-
licæ nationis gloriâ, nostrâ memoriâ fuisse. Sed
ad memoriâ tibi reuocare volui, ut colligas te,
& magnitudinem rei considerans, non tuo iudi-
cio nimium fidas, neque plus sapias quam oportet
sapere, & si forte lapsus tuus non ex inconside-
ratione sed ex infirmitate humanâ, ex metu car-
ceris, & suppliciorum profectus est, non ante-
ponas libertatem temporalem libertati gloriæ fili-
orum Dei, neque ob momentaneam, & leuem
tribulationem fugiendam, amittere velis eter-
num gloriæ pondus, quod ipsa tribulatio operatur
in te. Bonum certamen diu certasti, cursum fer-
me

me consummasti, fidem tot annis seruasti; noli igitur tantorum laborum premia tam facile perdere, noli coronam iustitiae, quae tibi iamdudum paratur, te ipse priuare; noli tot patrum & filiorum tuorum vultus confundere. In te sunt hoc tempore coniecti oculi totius Ecclesiae, quin etiam spectaculum factus es mundo, Angelis & hominibus: noli in extremo actu ita te gerere, ut & tuis luctum, & gaudium hostibus relinquo. Sed contra potius, quod omnino speramus, & pro quo ad Deum nostrum assidue preces fundimus, vexillum fidei gloriose erigas, & quam contristaueras, letam facias Ecclesiam, nec iam solum veniam merearis à Domino, sed coronam. Vale, viriliter age, & confortetur cor tuum. Romae die 28. Septembris. 1607.

Reuerendae admodum D. V. frater & seruus in Christo, Robertus Cardinalis Bellarminus.

G

RE-

RESPONSIO AD Literas Cardinalis.

ATque hinc in mediam quod dicituraciem progressurus, & ad literas eius aliquid refutandi gratiâ dicturus, ab hac protestatione initium mihi faciendum esse duxi; Me nullo inanis gloriolæ aucupio illectum, quod concertationem cum tam docto sim viro instituturus, hanc provinciam suscepisse; sed conscientia, sed religione motum, ut absque responso aditus non pateat Circais hisce veneficijs, & inauratis pilulis, tam externâ quadam specie eloquentiæ refertis, quàm mendaciorum & fraudis intus plenis. Ex quo fieret, ut & Regis intemeratus splendor atque decus, mendaciorum caligine, & falsorum criminum nebulis, obscurari ac obtenebrari videretur, cordaque hominum leuiculorum minùsque stabilium, inducerentur
in

in errorem, & veritas ipsa tandem opprimeretur.

Sed antequam accedam ad refutationem huius epistolæ magis particularem; cunctos mecum hîc admirari non possum quin exoptem tam crassum errorem tam docti viri, qui tanto nisu & conatu suo tam elaboratam adornârit epistolam, ad refutandam causam & quæstionem prorsus alienam. Videtur enim, quod fugitivi nostri, de quorum intimâ societate tantopere gloriatur, adeo penitus homini Iuramentum Primatus inculcârint, & malleolis veluti incuderint, quod Iuramentum Catholicis tanto semper fuit verriculo; ut dum per literas nouissimi huius Iuramenti formam refutâsse cogitaret, eius loco Iuramentum Primatus tantummodo vltus sit, quippe quod ei penitissimè infederat; sicut contingere sæpe numero videmus homini, qui cogitatione defixus in rem alienam ab eo quod tum agit, rem ipsam aut nominat aut personam, quâ de cogitat, pro eo ipso quod tunc temporis præ manibus habet. Etenim ut Iuramentum Primatus excogitatum est ad discrimen faciendum inter Pontificios, & eos

Magna aberratio à statu cause & quæstionis discutienda.

*Differentia in-
ter Iuramen-
tum illud Pri-
matus, & istud
Obedientie.*

qui nobiscum de religione sentirent; sic hoc Iuramentum, cuius ille impugnator videri vult, institutum est ad distinguendum inter ipsos Pontificios; nempe eos qui in rebus civilibus obedientiam & obsequium retinent, & eos qui sunt vel fulminalis, vel consimilis proditoris peruersi filij. Ille tamen in totâ suâ epistolâ hoc vnum agit; inuehitur in vim quandam Catholicis illatam, quâ Primatum successorum Sancti Petri negare coguntur, & eius vice successores *Henrici octavi* substituere. Nam sub *Henrico octavo* primùm introductum est Iuramentum Primatus; sub eoque *Thomas Morus* & *Roffensis* supplicio affecti, idque partim ob eam causam, quòd Iuramentum illud recusarent. Ab eius temporibus omnes nostri Principes quotquot sunt hanc religionem amplexi, serie quadam inuicem succedentes, idem sibi aut non multò secus asseruerunt; Atque adeo in eo duntaxat Iuramento, absoluta Regis potestas continetur ad iudicandum omnem personam tam civilem, quàm Ecclesiasticam, omnibus peregrinis, tum Principibus, tum potestatibus, à iudicatu intra eius Ditiones exclusis. Cuius

rei

rei nihil simile nouissimum hoc Iuramentum continet, sed tantummodo civilem obedientiam attingit Subditorum erga Principem in causis merè temporalibus.

Ac quò melius innotescat, quòd dum nominatim videtur nouissimum hoc Iuramentum damnare, tamen reuera per vniuersam epistolam nihil aliud agit, nisi vt Iuramentum Primatus exagitet; non à proposito putauit alienum, exemplum eius ipsius Iuramenti subijcere, quò cuius æquo lectori liberum esse possit iudicare, an non planè & reuera in Iuramentum Primatus tantummodo feratur, nisi quòd falsà & euentuâ nomenclaturâ rem causamque corruerit.

EGO A. B. palam testor, & ex conscientia mea declaro, quòd Maiestas Regia, vnica est supremus gubernator huius Regni, omniumque aliorum suæ Maiestatis Dominiorum ac territoriorum, tam in omnibus Spiritualibus siue Ecclesiasticis rebus aut causis, quàm in Temporalibus; & quòd nullus extraneus Princeps, Persona, Prelatus, Status, aut Potentatus, habet aut habere debet ullam Iurisdictionem, potestatem, superioritatem, præminentiam, vel au-

Iuramentum
Primatus.

thoritatem Ecclesiasticam siue Spiritualem infra
hoc Regnum : & proinde renuncio penitus, &
reijcio omnes extraneas Iurisdictiones, potestates,
superioritates, & auctoritates : Et promitto, me
deinceps fidem, & veram obedientiam Regie
Maiestati, eiusque Heredibus, ac legitimis Suc-
cessoribus præstaturum : & pro virili meâ adiu-
turum ac propugnaturum omnes Iurisdictiones,
priuilegia, præeminentias, & auctoritates Regie
Maiestati, ipsius Heredibus, ac Successoribus
concessas, vel debitas, siue Imperiali huius Reg-
ni Coronæ unitas & annexas : ita me Deus ad-
iuuet, & per huius libri contenta.

Atque vt adhuc iniustitia non minus quàm
error huius tam crassæ hallucinationis liqui-
dius paulò appareat; statim post Iuramen-
tum Primatus idoneum duxi hoc loco inserere
conclusiones omnibus illis articulis contra-
rias, ex quibus hæc recens Iuramenti formula
conflatur; vnde constet, quàm absurdis &
planè proditorijs positionibus, omnes Re-
gis Subditos irretire & implicare velit, dum
illos ab hoc Iuramento suscipiendo, prout
efformatum est, arcere contendit.

Quicumque enim Iuramentum illud recu-
sauerit,

fauerit, necessariò sentiat oportet secundùm has sequentes Propositiones.

1. Quòd Supremus Dominus noster Rex *Iacobus*, non sit Rex legitimus huius Regni, aliarumq; omnium Maiestatis eius Ditionum.
2. Quòd Papæ liceat Regem nostrum deponere, ex merâ suâ authoritate; vel si non suâ, tamen authoritate Ecclesiæ Sedisue Romanæ; Si non Ecclesiæ authoritate vel Romanæ Sedis, tamen alijs medijs atque aliorum præfidijs ei liceat Regem nostrum deponere.
3. Quòd Papæ liceat Regna ac Ditiones Maiestatis eius disponere.
4. Quòd penes Papam sit extraneo cuiunque Principi licentiam concedere inuadendi Ditiones Maiestatis eius.
5. Quòd Papæ liceat absolvere Subditos Maiestatis à fide sua atque obedientiâ, quam illi debent.
6. Quòd penes Papam sit, licentiam concedere vni aut pluribus ex subditis Maiestatis eius, arma ferendi contra Maiestatem eius.
7. Quòd liceat Papæ veniam dare subditis Regis vim afferendi sacrae Maiestatis eius Personæ,

Personæ, aut Dominijs eius, aut quibusdam
è subditis eius.

8. Quòd si Papa sententialiter excommu-
nicarit aut deposuerit Regem nostrum, non
sit liberum subditis retinere suam fidem atque
obedientiam erga Regem.

9. Si Papa sententialiter excommunica-
rit vel deposuerit Regiam Maiestatem, sub-
ditis non sit liberum Regiam & Personam &
Coronam defendere omnibus viribus suis.

10. Si Papa sententiam aliquam publicarit,
aut excommunicationis aut depositionis con-
tra Regem, subditi ex vi eius sententiæ nequa-
quam obligentur retegere omnes coniurati-
ones aut proditiones contra Regem initas,
quas vel audire, vel nosse ipsis contigerit.

11. Quòd non sit hæreticum neque dete-
stabile opinari, Principes à Papâ excommu-
nicatos impunè deponi aut occidi posse à
subditis suis alijsue quibuscunque.

12. Quòd Papa habeat potestatem absol-
uendi subditos Maiestatis eius ab hoc Iura-
mento, aut ab eius aliquâ parte.

13. Quòd Iuramentum hoc neutiquam
administretur subditis Maiestatis eius, plenâ
& le-

& legitimâ authoritate.

14 Quòd Iuramentum hoc suscipiendum sit cum æquiuatione, cum mentali euasione, aut tacitâ reservatione, & non animitus, atque ex intimo pectore, in verâ fide hominis Christiani.

Hæ veræ sunt partes, hæc naturalia membra huius Iuramenti corporis; Quibus omnibus negatiuis affirmatiuæ partes oppositæ, neque Pontificis Primatum in causis Spiritualibus vllatenus attingunt, neque vnquam conclusæ sunt aut definitæ in vllò Concilio generali penitus exacto ad Pontificis auctoritatem pertinere; Et ipsi denique eorum Doctores scholastici inexplicabili quodam litigio, de ijs inuicem dissident in hunc diem.

Atque vt clariùs adhuc (si fieri possit) perspiciant vniuersi, Regiam Maiestatem & Regni Ordines, cùm hoc Iuramentum compo-
rent, non nouum aliquod inuentum excogitasse, nec ingenio priuato ductos suo, sed & auctoritatẽ à verbo Dei habuisse, & exẽplum sumpsisse à Iuramento fidelitatis, confirmato in Concilio, mille antè annos celebrato, cuius Iuramenti formulam illustre tum Concilium

*De Concilio
quod allegatur
Lateranensi,
vide Platinam
in vita Inno-
cent. 3.*

*Iuramentum
Fidelitatis con-*

H

vnâ

*firmatum au-
thoritate Con-
ciliorum.*

*Antiqua Con-
cilia equivo-
cationi ini-
mica.*

*Differentia in-
ter antiqua
Concilia, & id
consilij quod
hodiernis Ca-
tholicis Papa
dat.*

vnà cum multis alijs inuicem *Toleti* succeden-
tibus, tam longè aberant vt damnarent (id
quod Papa nunc de hoc nostro Iuramento fa-
ctitat) cum instituto coniunctissimū esse duxi
illorum hīc ipsissima verba describere, quæ
illi in eo negotio peragendo tam diligenter
adhibuerunt; Ex quibus appareat, Regiam
Maiestatem à subditis suis in hoc Iuramento
nihil aliud requirere, quàm quod accuratè ad-
modum & disertè, vt ab omnibus fieret sine
vllâ personarum exceptione, Concilia illa tum
edixerunt. Sed nec in ipso illo articulo æqui-
uocationis, quam Rex tam sollicitè euitare
studet, & ab hoc Iuramento profligare, mi-
nori diligentia dicta Concilia in suis Decre-
tis vsa sunt, quò eam penitus exterminarent,
quàm Rex ipse nunc facit. Sic vt quod nos
iam agimus, planè conuenire & conspirare
cum eo quod illi tum egerunt, in omnibus
præterquam in hoc vno reperiatur; Quòd
antiqua illa Concilia rigore quodam & se-
ueritate vtuntur, vt omnes ad se astringen-
dos illo Iuramento cogerent; cū è contrà, is,
qui vt Caput sit Conciliorum, sibi nunc arro-
gat, non minùs sollicitè & seuerè omnibus
inter-

interdicat, quò minùs hoc fidelitatis Iuramento se obligari sinant.

Verba Concilij hæc sunt.

Audi sententiam nostram. Quicumq; ex nobis, vel totius Hispaniæ populis, qualibet coniuratione vel studio Sacramentum fidei suæ quod pro conseruatione patriæ, vel Regiæ salutis pollicitus est, temerauerit, aut Regem nece attreclauerit, aut potestate regni exuerit, aut præsumptione tyrannicâ regni fastigium usurpauerit; Anathema sit in conspectu Dei Patris & Angelorum, atque ab Ecclesiâ Catholicâ, quam periurio profanauerit, efficiatur extraneus, & ab omni cœtu Christianorum alienus, cum omnibus impietatis suæ socijs, quia oportet vt vna pœna teneat obnoxios, quos similis error inuenerit implicatos.

Qui canon distinctè ter in eodem Concilio pariter iteratur. Atque in^b quinto Concilio ita decernitur, vt hoc iuramentum fidelitatis in omni deinceps Hispaniensi concilio inculcetur. Decreti verba sic habent. Propter malarum mentium facilitatem & memoriæ obliuionem, hoc sacratissima statuit synodus, vt in omni Concilio Episcoporum Hispaniæ, c^c vniuersalis Concilij decretum, quod propter Principum no-

H 2

strorum

Concil. Tol. 4.
can. 74.

b Concil. Tol.
let. quintum
can. 7. Anno
636.

c Conc. Tol. 4.
vniuersalis &
magna Synodus
dicta Tol. 5.
can. 7.

strorum est salutem constitutum, peractis omnibus in Synodo, publicâ debeat voce pronuciari.

d Concil. Tolet. 6. can. 18.
Anno 676.

Rursus in d sexto Concilio; Testamur coram Deo & omni ordine Angelorum, coram Prophetarum atque Apostolorum, vel omnium Martyrum choro, coram omni Ecclesiâ Catholicâ, & Christianorum cœtu, ut nemo intendat in interitum Regis, nemo vitam Principis attrectet, nemo regni eum gubernaculis priuet, nemo tyrannicâ presumptione apicem regni sibi usurpet, nemo quolibet machinamento in eius aduersitate sibi coniuratorum manum associet. Quod si in quippiam horum quisquam nostrorum temerario casu præsumptor extiterit, Anathemate Diuino percussus, absque vlllo remedij loco habeatur condemnatus eterno iudicio.

a Concil. Tolet. 10. can. 2.
Aera 694.

Sed & adhuc in decimo a Concilio (vt alia multa omitam, eaque Toleti etiam habita) sic dicitur: Si quis religiosorum, ab Episcopo vsque ad extremum ordinis Clericorum siue Monachorum, generalia iuramenta in salutem Regiam gentisque aut patrie data reperiatur violasse voluntate profanâ, mox propriâ dignitate priuatus, & loco & honore habeatur exclusus.

Iam

Iam verò quod occasionem præbuit patribus de hoc iuramento tam vehementer discernendi, istud fuit: Quòd in suspensionem tum veniebant Christiani de fidelitate suâ erga Principem, atque quòd aut æquivocatione in iuramento illo suscipiendo utebantur, aut saltem flocci non facerent, seruarent necne semel susceptum; vt ex varijs eius Concilij sententijs elucescit.

Multarum gentium. Ut fama est, tanta extat perfidia animorum, vt fidelitatem Sacramento promissam Regibus suis obseruare contemnant, & ore simulent iuramenti professionem, dum retineant mente perfidiæ impietatem.

Ac rursus; Iurant Regibus suis, & fidem quam pollicentur prauaricantur: Nec metuunt volumen illud iudicij Dei per quod inducitur maledictio multaq; pœnarum comminatio super eos qui iurant in nomine Dei mendaciter.

Ad eundem modum loquuntur Patres Concilij Aquisgranensis; Si^a quisquam Episcoporum, aut quilibet sequentis ordinis Ecclesiastici, qualibet suasionem, à Domino & orthodoxo Ludouico Imperatore defecerit, aut etiam Sacramentum fidelitatis illi promissum violauerit, & eius contrarijs maleuolâ intentione se copulaue-

H 3

uerit,

Concil. Tol. 4.
can. 79.

Ibidem.

a. Concil. A-
quisgran. sub
Ludou. Pio,
& Greg. 4. can.
12. Anno 836.

rit, gradum proprium canonicâ atq; Synodali sententiâ amittat.

Nunc verò vt ad strictiorem eius epistolæ responſionem tandem veniamus ; Principio, quod attinet ad iucundam illam memoriam veteris suæ consuetudinis cum Archipresbytero, facile credo posse fieri, vt ei satis iucunda accadat illius recordatio : Illud interim est mihi exploratissimum, consortium eius cum illo atque cum cæteris ex eodem sodalitis huius Regni fugitiuis (de quo in primâ præfatione Controuersiarum ad lectorem gloriatur) nobis quidem & huic genti satis acerbum extitisse. Quidam enim ex eo numero Sacerdotum & Iesuitarum, qui & ipsi præcipui proditores erant, & proditorum grauissimarum fautores in nuperam Reginam initarum, Patrem Robertum^a Bellarminū pro vno ex præcipuis suis vel autoribus vel oraculis celebrare non dubitauerunt. Itaque sanè non inuideo ei tantæ gloriæ, quam ex eo consequi potest, quòd cum transfugis & proditoribus alieni Regis tam arctum consuetudinis vinculum intercedere sibi iactitat; Quos quidem si nihilo rectiùs institue-

*a Campianus
& Hartus.
Vide colloqui-
um in Turre
Londinensi ha-
bitum.*

stituerit in morum disciplinâ, quàm hætenus fecit, existimo socios eius pro tali amicitia non nimis se obstrictos ei putare debere.

Quòd autem eum rogat, vt in precibus mentionem sui faciat ad altare Domini; Si Archipresbyteri preces pro *Bellarmino* iusæ non plus afferunt subsidij eius animæ, quàm *Bellarminianum* consilium, quod *Blackuello* dat, eius & animæ & corpori salutare futurum videtur (si id sequi velit) minimam omnino iacturam faceret author huius epistolæ, etsi *Blackuellus* pro eo nullus oraret.

Iam verò qui primus (quantum ego reperire possum) læto de Archipresbytero nuncio *Bellarminum* beavit, is fuit, qui de eiusdem Archipresbyteri tum comprehensione, tum appropinquante martyrio renunciauit. Magnum proculdubio argumentum mortificati in Cardinali animi, quòd gestiuit ita & exultauit comprehensione, vinculis, morte etiam appropinquante, tam chari, tamq; vetusti amici sui. Sed decebat tamen, vt primùm religionem causam fuisse horum suppliciorum constaret, antequam martyrij eius expectatione tam vehementer triumpharet.

Charitas Cardinalis.

pharet. Primum enim, quânam lege charitatis ei licuit Regem nostrum pro persecutore habere, antequam rei exitus id comprobâset, & Archipresbyteri tum condemnatio, tum mors ipsa palam populo testificata fuisset? Unde enim ille sciret, quò minùs ea causa fuerit Archipresbyteri comprehendendi, quòd affinis esset suspicioni proditiōis puluerariæ? Qui tam certus nuncius ad eum peruenerat, de rebus ijs omnibus quæ Archipresbytero obijcerentur? Postremò, quanam diuinatione suâ prædicere potuit quo crimine accusandus esset? Nam tum quidem nihil omnino ei obiectum fuerat. Quòd si charitatem non oportet esse suspiciosam, quodnam illi tantum argumentum suppetebat, cur Regem nostrum persecutionis & tyrannidis indubitanter arcesseret, quod necessariò de Rege innuendum erat, siquidem *Blackuellus* martyr erat futurus? Verùm id omnino dici de *Bellarmino* iure potest in hac causâ, quod *Christus* Seruator noster de omnibus mundanis & carnem o-lentibus pronunciat, qui satis se fecisse putant, si amicos suos diligant, inimicos odio habeant:

Matt. 5. 43.

habeant : Siquidem haud vltra hanc metam
Cardinalis se diffundit charitas, quàm vt
ad suæ sectæ homines tantùm extendatur.
Quantum enim redundauit superuacaneæ in
eo charitatis erga *Blackuellum*, dum futurum
eius Martyrium contemplanis lætatur ; tan-
tum detractum est Regiæ Maiestati non mi-
nus iniuste atque inhumanè, dum de eo re-
putat hac ratione, tanquam de cruento per-
secutore.

Quòd autem hæc eius lætitia imminuta proximo nuncio & interrupta est, qui de constantiâ Archipresbyteri in Iuramento suscipiendo iam labefactatâ & prostratâ nunciavit; Nulla sanè causa fuit vel prioris gaudij vel huius recens oborti doloris, cùm ex æquo vtrumque falso fundamento nitatur. Nam vt Regi nostro nunquam in mentem venit aliquid in *Blackuellum* statuere vt nec in alium quenquam, conscientiaë causâ, hætenus fecit; Sic *Blackuelli* constantia non nutauit, nec in hoc suscipiendo Iuramento vacillauit, cùm nondum comprehensus id pro re licita semper habuerit, authorque Catholicis omnibus fuerit, ne detrectarent: Et postquam

Charitas Cardinalis.

Matt. 5. 43.

pharet. Primùm enim, quânam lege charitatis ei licuit Regem nostrum pro persecutore habere, antequam rei exitus id comprobâset, & Archipresbyteri tum condemnatio, tum mors ipsa palam populo testificata fuisset? Vnde enim ille sciret, quò minùs ea causa fuerit Archipresbyteri comprehendendi, quòd affinis esset suspitioni proditionis puluerariæ? Qui tam certus nuncius ad eum peruenerat, de rebus ijs omnibus quæ Archipresbytero obijcerentur? Postremò, quanam diuinatione suâ prædicere potuit quo crimine accusandus esset? Nam tum quidem nihil omnino ei obiectum fuerat. Quòd si charitatem non oportet esse suspiciosam, quodnam illi tantum argumentum suppetebat, cur Regem nostrum persecutionis & tyrannidis indubitanter arcesseret, quod necessariò de Rege innuendum erat, siquidem *Blackuellus* martyr erat futurus? Verùm id omnino dici de *Bellarmino* iure potest in hac causâ, quod *Christus* Seruator noster de omnibus mundanis & carnem olentibus pronunciat, qui satis se fecisse putant, ut amicos suos diligant, inimicos odio habeant:

comprehensus est nullam quaesierit moram, nullam neq[ue] tergiversatione usus sit, sed simul ac oblatum est libere suscepit, tanquam quod legitimum esse neuiquam ambigeret, idque nec minis nec blanditijs ullis admotis ad eum inducendum, ut & ipse adhuc optime testificari potest.

Quod ad modificationem & temperamentum attinet; nisi forte quod res in se æqua & licita, æquis & moderatis verbis optime ei consentientibus descripta sit, non video quid sit, quod de hoc crimine Iuramentum reprehendat. Nulla enim ibi temperatio modificatione verborum, iure nominetur *dolus & decipula Satanae*; cum res ipsa tam luculenta sit tamque luculenter omnibus iuraturis exposita, ut non aliud molestius quicquam habeat, ijs verbis quæ adhibentur in extremo, quibus æquiuocatio vapulat reservatioque mentalis. Quæ quidem exotica doctrina à Catholicis recens excusa, meretur multo iustius stratagemata Sathanae vocari, quam in re tam clarâ tamque temperatâ, non minus clara & conspicua oratio.

Sed quid nos notis hisce *Agrestibus* dicemus,
de

de quibus cum Satyro meritò queri possumus, quòd ex eodẽ ore & calidum simul spirent & frigidum? *Lutherum* enim omnesque scriptores nostros feruidos & paulò liberiores arguunt vehementer, quasi cerebrofos, & de Diaboli instinctu locutos: Nunc verò, si nos temperatiùs moderatiùsque loquamur, stratagema Sathanæ è vestigio nuncupatur. Meritò idcirco cum Christo conqueramur, quòd nec canentibus nobis saltant, nec moerentibus collamentantur. Adeoque nec *Iohannis* seueritas, nec *Christi* lenitas ijs placere potest, qui extruunt Monarchiæ suæ super basin traditionum suarum, & non ædificant Christo super fundamentum Verbi, & infallibilis veritatis eius.

Sed quid illud sibi velit quod ita dictitat, Sathanæ versutiam ibi adhibiram, idque eoduntaxat fine, vt fides Catholica subuertatur, & *Petri* Primatus labefactetur; non possum equidem, nisi *Bellarmino* ipso vtar interprete, diuinare. In vniuersâ enim hac epistolâ suâ, nusquam verbum ponit quo demonstret, Primatum Sancti *Petri* ullâ Iuramenti huius parte contingi, si modò nudam

Matth. 11. 17.

*In Iuramento
fidelitatis
nulla decisio
causarum re-
ligionis con-
tinetur.*

Bellarmini auctoritatem seiunxeris, quæ non est tanti, ut si omnis luculentior desit probatio, satisfacere possit conscientia cuiusquam vel mediocriter cordati viri. Ego enim, quantum mea mens assequi potest, sic statuo: Non coelum à terrâ longius distare, quàm professio obedientia ciuilem erga ciuilem Regem, distat ab ijs omnibus quæ Catholica fidei aut Primatui Sancti *Petri* quoquo modo sunt finitima. Etenim ad Catholicam fidem quod attinet, ecquid vel verbuli in toto Iuramento illo reperiatur, quod religionis causam aut spectet, aut sonet? Num qui iurat in ea verba, se aut crediturum, aut secus, aliquem fidei articulum profiteretur? Num vel tantillum ibi nominatur aut veræ aut falsæ nomen Ecclesiæ? Vicissim quod spectat Sancti *Petri* Primatum; nescio eccuius Apostoli ibi nomen nominetur, excepto quidem nomine Regis nostri *Iacobi*, quem Cardinali non placuit dignari in totâ epistolâ suo nomine compellare; cum tamen ea quæ scribit eiusmodi sunt, quæ eum non leuiter tangunt modò, sed grauissimè etiam feriunt. Vllane denique illic mentio fit, aut

con-

conceptis verbis, aut occultâ aliquâ & indi-
rectâ ratione, vel Hierarchiæ Ecclesiasticæ,
vel successionis, vel sedis Apostolicæ Sancti
Petri, vel consimilis rei cuiuspiam. Nisi quod
author epistolæ huius egregiè commemorat
de successione Sancti Petri, eamque cum suc-
cessionem comparat *Henrici octavi*, cuius
comparationis nec satis idonea, & nimis pe-
culantis atque procadis, miror eum non peni-
tus puduisse. Ut enim Rex noster *Henrici*
Successor, is quem ille denotat, nec adhuc fe-
cit, nec postea facturum est, ut novum quem-
piam fidei articulum condere præsumat, aut
de aliquo fidei articulo Indicem se constitue-
re, sed exemplarem suam obedientiâ præstat,
& omnibus fidei articulis se submittit, non ami-
nori cum humilitate & modestiâ, quam qui-
uis ex plebe totius Regni vel infimus: Sic si
Pontifex æquè facile probare posset, se vel à
personâ, vel à doctrinâ, Sancto Petro succe-
dere, atque Rex noster fili ductu Regum *An-*
glie Scotieque hereditarium Successorem se
probauerit, nunquam negotij tantum, nec
que tumultus fuisset eâ de re in orbe Christi-
ano excitatum, nec ipsi *Bellarmino* opus fu-

de Bulla de
-non Romano
lib. 2. c. 1.

Longè facilius
probatum est,
Regem Maio-
ribus suis suc-
cessisse, quam
Papam Sancto
Petro.

matius in
-non in
-non in

a Bellar. de
Romano Pon-
tif. lib. 2.

cap. 12.
Idem de Rom.
Pontif. lib. 4.

cap. 6.
b Bellar. de
Rom. Pontif.
lib. 2. cap. 14.

Argumentum
Cardinalis
maximè pon-
derosum.

illet; tantum chartæ denigrasse de summo Pontifice disputanti in voluminibus illis ingentibus controuersiarum; & idem concludere cum morali quadam certitudine tantum; & cum illo suo *Pie credendum*, introductis etiam b Pontificum ipsorum auctoritatibus pro testimonijs, qui tamen Actores sunt in hac causa, nec tanti ponderis, ut eorum historica narratio articulus mereatur esse nostræ fidei. Illud interim pro certo scimus, Regiam Maiestatem præclare imitari Maiorum suorum res gestas, & egregia facinora; In cuius Personâ illorum virtutes & exempla multo illustrius enitent ac resplendent, quam de hodiernis Pontificibus probari facile potest, quod sint *similes Petro*, præsertim in Regibus Anathemate percellendis, & subditis à fide suâ erga Principes absolvendis. Sed ad firmissimum eius argumentum appropinquamus; quod in eo positum est, ut Regi nostro panicum terrorem affingat, ac si frustra metueret, & intassum. At enim Cardinalis, *Non est unquam auditum ab initio nascentis Ecclesie usque ad hæc nostra tempora, quod ullus Pontifex, Principem illum, quam*

uis Hæreticum, quamuis Ethnicum, quamuis persecutorem credi mandauerit, aut eadem forte ab aliquo patrata probauerit.

Verum primo, cur volens & de industria hic præterit reliquos articulos iuramento illo comprehensos, puta depositionem, degradationem, incitationem ad arma, Rebellionem denique contra Reges, quæ omnia non minus quam cædes illo in Iuramento memorantur? Quippe cum hæc omnia eodem tendant, & quatenus à subditis tentantur contra Regem, non distent inuicem, cum nemo tam teneræ & scrupulosæ conscientiæ subditus existat, qui si alterum effecerit, alterum recusaturus sit, siquidem vires suppetunt. Neque tamen irasci ei possum, quòd rem tacitus præterierit, cum aliter effugere nullo modo potuisset, quò minus liquido & apertis verbis sibi ipse contradiceret, quod hunc re tantum, & quoad effectum facit. De depositione enim Regum & degradatione per Pontificem, ita se magnificè venditat in libris suis controuersiarum, vt hic negasse non fuisset liberum, nisi cum honestate pudorem exuisset.

Sed vt redeamus ad cædes Principum à

Pon-

Bellar. de Rom.
Pontif. lib. 5.
cap. 8. & lib.
3 cap. 16.

Platina &
Cuspin. in vitâ
Henrici 4.

Vide Oratio-
nem Sixti
Quinti, quam
habuit in Con-
sistorio super
morte Henri-
ci 3.

Pontifice approbatas; nescio quâ fronte, hoc contra quàm ipse nouit & intelligit, tam audacter possit denegare. Quàm multis enim Imperatoribus bellum à Pontifice motum est intra sua ipsorum viscera? Qui cùm essent victi in prælio, eâ conditione erant, vt & occidi possent; quod si contigisset, non potuisset (opinor) Pontifex illud non approbasse, qui ita succensuerit *Henrico Quinto*, quòd patris sui corpus mortui sepeliuerit, postquam eum Pontifex ad rebellandum contra patrem incitasset, & author ipsi cladis fuisset. Sed veteres has historias ipsi *Bellarmino*, eiusque libris relinquentes, in quibus abundè, vt dixi, & authenticè descriptæ sunt; ad nostra tempora oculos conuertamus, in ijsque recorde- mur Panegyricam orationem à pontifice habitam in conclau. In quâ pontifex laudes & ipsius sceleris celebrat & Monachi, qui *Henricum* Regem *Francie* istius nominis Tertium vitâ priuauit, qui Rex tamen tam longè abfuit, vt aut Hæreticus, aut Ethnicus, aut persecutor esset opinione illorum, vt pontifex ipse in illâ oratione de eo pronunciet in hæc verba, *Quòd verus monachus fictum occiderit.*

Præte-

Præterea ac si satis non fuisset idem scelus oratione tam vehementi, & congratulatione illustrasse; quàm parum abfuerit, quin parricida Monachus in numerum Diuorum propter hoc suum tam gloriosum facinus referretur, *Bellarmino* eiusque sodalibus paulò notius est, quàm nobis: Tamen hoc nobis notum est, quòd nisi quidam è Cardinalibus in illo negotio maiore prudentiâ & maturitate vfi fuissent, quàm ipse Pontifex; fasti ipsi Pontificij, in quos relati sunt Diui, nobis tacentibus, *Bellarminum* aperte mendacij conuicissent.

Ac vt propiùs adhuc ad nosmetipsos accedamus; Quàm multa molimina & insidiæ contra Reginae Dominae nostræ nuper functæ vitam comparatæ sunt, quæ omnia molimina expresse per confessores suos nefarijs ijs imposita & iniuncta sunt per potestatem suam approbante Pontifice? Ad quam veritatem confirmandam, non est opus alio argumento: quàm quòd nullus Pontifex ex eo tempore vsque ad hodiernum diem, quenquam aliquando hominem Ecclesiasticum in quæstionem vocauerit, quòd tam sceleratis

K

coniu-

coniurationibus se immiscuerit. Imò sanctus ipse *Sanderus*, is cuius nomen literæ *Bellarminianæ* tam honorificè vsurpant, huius rei veritatem (si viueret) comprobare posset; cuius libros qui scrutabitur, refertos eos inueniet non aliâ doctrinâ, quàm hac ipsâ. Et quodnam discrimen sit, Regemne quis occidat, aut occisum ab alijs approbet, vtrum author an hortator occidendi ipse sit; denique vtrum alios ad cædem excitauerit, an excitatis annuerit; has & huiusmodi distinctionum subtilitates *Bellarmini* ipsius iudicio remittimus. Ex hisce tamen quæ diximus manifestò appareat, quàm mirè huius hominis impotentia & affectus eum transfuersum abripuerint, & tali contradictione se irretire atque implicare coegerint, qua & suæ notitiæ ac conscientiæ, & testimonijs tot librorum suorum, & denique huius temporis apertissimæ consuetudini præuaricetur.

Verùm quis miretur contradictionem sui ipsius in hac causâ, cum ingentia illa volumina sic vndique contradictionibus sint referta? Quas cum ipse, aut alius quispiam conciliare potuerit, tum demum hanc quoque impuden-

dentissimam inficiationem (de Pontificibus nihil unquam contra Principes attentantibus) quam adhibet in epistolâ, cum superioribus eius libris (vt antè diximus) facile conciliari posse credam.

Iam verò ne & illum imitari videar, ea temerè affirmans quæ nusquam probem; ad ipsius libros & locos quos hîc describam, lectorem ablegabo, vt de contradictionibus hominis libri ipsi sine me testificentur.

In libris suis de ^a Iustificatione affirmat, quòd *propter incertitudinem propriæ Iustitiæ, & periculum inanis gloriæ, tutissimum est fiduciam totam in solâ Dei misericordiâ & benignitate reponere.*

^a Bellar. de Iustif. lib. 5. cap. 7.

Quæ eius ^b assertio è regione contraria est toti tractationi, & vt sic dicam torrenti quinque illorum de Iustificatione librorum, in quibus tamen libris, ea quæ iam citavi verba continentur.

^b Contra omnes quinque libros suos de Iustificatione.

Deus non inclinat hominem ad malum, neque ^c *physicè neque moraliter.*

^c Bellar. de amiss. gratiæ & statu peccati. lib. 2. cap. 13.

Mox contrarium affirmat, quòd *Deus inclinat quidem ad malum, non physicè, sed tamen* ^d *moraliter.*

^d Ibidem paulo post.

e Bellar. de
clericis lib. 1.
cap. 14.

f Bellar. de
Pontif. lib. 4.
cap. 25.

g Bell. de Pon-
tif. lib. 1. cap.
12.

h Bell. de Iu-
stif. lib. 3. cap.
14.

i Bell. de gra-
tia, & libero
arb. lib. 5.
cap. 5.

k Ibidem cap.
9.

l Bell. de Pon-
tif. lib. 4. ca. 3.

m Bell. de Iu-
stif. lib. 3.
cap. 14.

n Bell. de Rom.
Pontif. lib. 3.
cap. 14.

o Ibidem ex
sententia Hip-
polyti & Cy-
rilli & cap. 12.
eiusdem libri.

^c Episcopos Apostolis succedere, Presbyteros
autem septuaginta Discipulis, docent constanter
omnes Patres.

Sed & contrarium affirmat, quod ^f Episco-
pi non propriè succedunt Apostolis.

^g Iudas, inquit, non credidit.

At contradicit alibi: ^h Iudas iustus fuit, &
certè bonus.

ⁱ Observatio Legis secundum substantiam o-
peris requirit, ut sic Præceptum observetur, ut
peccatum non committatur, & non fiat homo
reus ob Præceptum non impletum.

Contra. ^k Sciendum est, non esse omnino
idem, facere bonum morale, & observare Præ-
ceptum secundum substantiam Operis: potest
enim servari Præceptum secundum substantiam
Operis, etiam cum peccato.

^l Petrus non amisit eam fidem, quâ corde cre-
ditur ad iustitiam.

Contra, ^m Petri peccatum fuit lethale.

Antichristus ⁿ Magus futurus est, & more
aliorum Magorum occultè Diabolum ipsum ado-
raturus.

At contra, ^o Abhorrebit ab idololatriâ, exe-
crabitur atque oppugnabit idola, denique tem-
plum

plum denuò edificabit.

P Verbis consecrationis, vera & solennis oblatio celebratur.

Contrà, 1 Sacrificij oblatio magis in re quàm in verbis consistit, & illa actio quâ corpus Domini super Altare ponitur, vera & realis oblatio est.

Mundi finis non potest sciri.

Contrà, 2 Post Antichristi mortem non futuri sunt nisi quadraginta quinque dies, usq; ad mundi finem.

Roma sedes erit Antichristi, & decem Reges comburent purpuream meretricem, id est Romanam.

Contrà, 3 Antichristus Romanam odio habebit, & pugnabit contra eam & comburet.

Duobus modis intelligi potest nomen uniuersalis Episcopi: uno modo, ut ille qui dicitur uniuersalis intelligatur esse solus Episcopus omnium orbium Christianarum, ita ut ceteri non sint Episcopi, sed Vicarij tantum illius, qui dicitur Episcopus uniuersalis: quo sensu Papa non est uniuersalis Episcopus.

Contrà, 4 Omnis ordinaria iurisdictio Episcoporum descendit immediatè à Papâ, & est in

p Bell. de missa lib. 1. cap. 27.

q Bell. de missa lib. 2. cap. 12.

r Bellar. de Christi anima lib. 4. cap. 5.

s Bell. de Rom. Pontif. lib. 3. cap. 17.

t Bell. de Pontif. lib. 3. cap. 14.

u Bell. ibidem.

x Bell. de Rom. Pontif. lib. 3. cap. 31.

y Bell. de Rom. Pontif. lib. 4. cap. 24.

eo, & ab eo in alios derivatur. Quos ego paucos è multis consimilibus selegi locos, ut prudens lector ex *ungue Leonem* dignoscere possit. Hoc enim in *Bellarminianis* scriptis (inter legendum) sæpius observavi, cum quotiescunque graviori aliquâ objectione premitur, quæ ipsum vellicet & pûgat, nihil morari nec meminisse, vtrum argumenti solutio doctrinæ suæ alibi traditæ sit contraria, dummodo eius vsui pro tempore inferuiat, & effugio aliquo esse possit, quo præsentem procellam declinare videatur.

Nunc autem ut eò redeamus vnde digressi sumus; *Cum* inquit *Pontifices nihil vnquam attentârunt contra Reges, cur quæso vnus Rex Angliæ timet quod ex tot Christianis Principibus nullus timet, nullus timuit?* Quid audio? Nulline vnquam Imperatores, aut Reges Christiani sibi met à Pontifice timuerunt? Quomodo igitur miseri Imperatores isti, quos iam dicam, iactati sunt per Pontifices atque inquietati, tandem etiam penitus per eosdem subuersi perierunt? In cuius rei testimonium, iam dudum citavi *Bellarminianos* ipsos libros. Nunquid non timuit Imperator

a Abbas
 Wspergen. Lam.
 Scaf. Anno
 1077. Platina
 in vit. Greg. 7.

perator ille, qui triduum expectavit ad ianu-
am Pontificis summo gelu & niuibus, ante-
quàm ei aditus pateret? Nunquid & ille
^b Imperator non timuit, qui pronus in ven-
trem procubuit, dum alius quidam Pontifex
cervices ei conculcaret? Quid? Ille etiam
^c Imperator parùmne timuit, cui tertius qui-
dam Pontifex Regni Diadema de capite pe-
dibus deturbavit? Annon, & ^d Philippus ti-
muit, de quo, cum Imperator invito *Innocen-
tio tertio* creatus esset, Pontifex in hanc vo-
cem erupit, *Aut Pontifex Philippo Diade-
ma, aut Philippus Pontifici insigne Apostoli-
cum adimet?* Quo dicto, Pontifex *Othonem*
in eum incitavit, qui eum postea interemit.
Otho autem cæde factâ *Romam* venit, & Im-
perator à Papâ inauguratus est, quamvis po-
stea ab eodem, imperio etiam priuatus est.
^e *Fredericus*annon timuit, cùm eum *Innocen-
tius* excommunicaret, regno priuaret, prin-
cipes à iuramento fidelitatis ei dato absolue-
ret, deniq; in *Apulia* quendam subornaret,
qui eum veneno extingueret? Quo tamen
ex haustu cùm convaluisset, conduxit *Man-
fredum* quendam, qui venenum ei daret, quo
sumpto

^b *Alphon.
Giacon. in vita
Alex. 3. Ge-
nebr. Chronol.*

^c *Ranulph. in
Polychron.
lib. 7.
d Abbas
Vespergen.*

^e *Petrus de
Vineis Epist. 2.
lib. 2. & Cu-
spin. in vita
Frederici 2.*

a Pauli Ioui
hist. lib. 2.

b Cassinensis.

c Rog. Houend.
pag. 539.

d Gomecius de
rebus gest.
Franc. Ximenij
Archiepisc.
Tolet. lib. 5.

sumpto mortuus est. Quid autem ^a *Alexander* scripsit *Sultano*? Vt si absq; molestia vellet degere, aliqua ratione tollendum de medio Imperatorem curaret: Quam gratiam misit ei Imperatoris imaginem picturam expressam. Quid ^b *Alexander* ille sextus? Nonne ducenta millia aureorum a *Baiazete* Turca accepit, ut eam mercede fratrem eius *Gemen* vel (ut quidam appellant) *Sisimum* necaret, quippe quem *Roma* tum captiuum tenuerat? Nonne conditiones oblatas amplexus est, & peracta caede pecunias accepit? Quid ^c *Henricus* noster eius nominis secundus? Nonne tenuit post occisum *Sanctum Thomam*? qui praeterquam quod nudis pedibus in peregrinatione incessit, virgis etiam poenas dedit in Sacrario, tanquam Scholae discipulus, solatusq; se eo est, quod nihil grauius pateretur. An non timendi causa fuit Patri Regis *Galliarum* qui nunc est, cum regnum *Nanarre*, quod eius iure fuerat, ^d Pontifex abalienaret, Regique *Hispano* donaret, cuius regni dimidium Rex *Hispanus* hodieque obtinet? Annon is qui nunc regnat filius eius iure timuit, cum se ab excommunicationis vinculis

lis relaxari tam suppliciter obsecraret, vt Legatum suum *Romæ* virgis cæsum, poenitentium more passus sit? Quid? quæ nuper extitit Regina nostra, nonne erat quod circumspiceret, sibi que caueret, cum à *Pio Quinto* excommunicata esset, subditi eius à fide & obedientiâ absoluti quam ei debebant, Regnum *Hybernæ* ab eâ ad Regem *Hispaniæ* translatum, atque denique nobilis ille fugitiuus Theologus, eodemque purpureo decoratus galero quo nunc *Bellarminus*, non est veritus *Stanleianæ* proditiōis a apologiam publicare, in quâ illud defendit, quod quandoquidem excommunicata esset Regina & Hæretica, non solum liceret iam eius subditis, verumetiam necesse esset ab obligatione conscientiæ, nudare eam omni quo possent præsidio, & siue exercitus, siue oppida, siue arces & propugnacula eius obtinerent, Regi *Hispano* hosti tradere, Reginâ deinceps nihil habente proprium aut suum? Sed etiamsi verum sit, sapientes alieni periculi exemplo proposito excitari vt sibi caueant, sibi que prospiciant, iuxta tritum illud sermone prouerbiū,

L

Tunc

a Responsio
Card. Alani
ad literas
Stanleij Anno
1587.

Tunc tua res agitur, paries cum proximus ardet:
tamen Regi nostro Serenissimo *Iacobo* domesticum periculum in Personam suam intentatum stimuli instar fuit, vel potius classici cuiusdam canori, sibi ut caueret.

Primò quidem Bullarum diuulgatione earum, quarum feci iamdudum mentionem, quò omni prohiberetur & Regni aditu & Coronæ. Deinde ubi intrasset, plenamque possessionem adeptus esset, horrendâ illâ Coniuratione puluerariâ, quæ Regem cum suis, & Regno & vitâ penitus spoliatura fuisset. Vtut autem Pontifex omni ratione se purgare laborat, quò minùs eius adminiculis fulta coniuratio illa fuisse videatur; tamen negari non potest, primarios eius in hoc Regno administratos & præcipua mancipia Iesuitas, ipsissimos illius actores designatoresque fuisse. Quo etiam crimine, is qui Princeps fuit cohortis, mortuus est in confessione facinoris; alios cōscientia egit in fugam, nonnulli etiam ipsam in Italiam penetrârunt. Neque tamen, aut illi qui Regnum hoc fugâ deseruerunt, nec *Baldwinus*, is, qui quanquam substitit in *Belgio*, laborauit tamen nihilominus conscientia

entiâ sceleris, vñquam sunt in ius à Pontifice
vocati, nedum poenâ ab eo affecti, quòd in
tam turpe & nefarium negotium consensif-
sent. Quæ cum ita sint, quid opus est tantâ
vel admiratione vel exclamatione Cardinalis,
Quòd Solus Rex Angliæ timet? & Quis vn-
quam alius ex omni numero Christianorum
Principum aut timuit, aut timet præter ipsum?
Quasi verò Rhetoricâ suâ præpotente effice-
re posset, vt aut Rex, aut nos eius fideles sub-
diti non crederemus sensibus nostris, solem
meridie lucere negaremus, nec verò ad illius
iam incantationes cum serpente, sed ad eui-
dentem & conspicuam rerum veritatem au-
res obturaremus. Neque tamen quantum-
cunque stupens admiretur; Panicum hunc
terrorem esse quo Rex laborat, vñquam eui-
cerit. Ecquid enim Papam pro securitate suâ
Rex obsecrauit? Ecquidnam alios Principes
Christianos amicos suos & necessarios cohori-
tatus est, vt apud Papam pro ipso interpella-
rent? Ecquid aut opem aut præsidium ab ip-
sis vllum emendicauit, quo incolumitati suæ
satis consultum videri posset? Nihil minus:
adeoque totum hoc quod *Bellarminus* tanto-

pere admiratur, & quod tanquam inauditam
 timiditatem exagitat, eò tantum tendit, ut
 quod sapientis est Pastoris, oues ab hædis in
 suis pascuis propriisque discriminet. Nam
 cum illud constet, siue Pontificis aliqua par-
 tes in proditione Puluerariâ, siue nullæ fue-
 rint, tamen nefarios parridas eos, qui poenas
 dederunt, usque ad mortem suam profectos
 esse, zelum duntaxat religionis causam sibi
 fuisse tam diu facinoris aggrediendi: Imò
 cum nonnulli ex ijs, ne in morte quidem ad-
 duci potuerint, ut veniam criminis, aut à Deo,
 aut à Regiâ Maiestate peterent, aliosque è fo-
 tijs suis ad parem constantiam animâ rint;
 parumne magna causa fuit Regi nostro &
 Senatui, hoc oblato Iuramento subditos bo-
 nos à perditis, tanquam notâ quadam inustâ,
 secernendi? Imò verò internoscendi inter illos
 ipsos è Papistis, qui quamuis incensi essent in
 studium religionis suæ, tamen alioqui boni
 ciues & probati erant, atque illos, non qui-
 dem homines, sed furias & faces infernales,
 qui isdem principijs addicti videbantur, qui-
 bus ipsius proditionis Principes erant confisi.
 Imò, ex omnibus qui vnquam fuerunt Re-
 gum

gum rebus gestis, ecquidnam tam gratiosum auditum est erga contrariae religionis sectaeque homines, quam ut hoc interposito Iuramento, fidem suam & integritatem in civilibus negotijs Regi sponderent, atque ita & crimen illud & graue dedecus abstergerent, quo omnes illarum partium Professores premebantur, paucorum noxa, & contagione eorum, qui puluerarium parricidium confassent?

Quod autem illustrat hoc suum tam ponderosum tamque inuictum argumentum, introducta per similitudinem a *Juliani* Apostatae historia, illiusque ratione agendi cum Christianis, cum in eas angustias illos concluderet, ut aut Idololatriam perpetrarent, aut proditione se illaquearent; cuperem meminisset hic noster Author, quicquid sit de similitudine, cui concessum esse aiunt ut uno pede claudicet; tamen hanc similitudinem perperam omnino lectam, ut quae & pedibus, & manibus, & omnibus omnino membris capta sit corporis. Ostendam enim, idque paucis, nec tantillum congruere cum praesenti instituto, praeterquam in eo, quod

a Nazian. in
Iulianum in-
uestiva pri-
ma.

Diffimilis Si-
militudo Car-
dinalis.

Julianus Imperator fuerit, is contra quem hæc diriguntur, Rex. Principio, *Julianus* fuit Apostata, totique fidei Christianæ renunciauit, quam olim professus fuerat, & denuò in Ethnicum, vel potiùs in Atheum conuersus est: Rex noster Christianus est, nec vnquam deseruit eam religionem quam propemodum cum lacte imbibit, nec professionem suam aliquando erubuit. *Julianus* contra Christianos se conuertit, tantummodo quòd in confessione causæ Christi perstarent: Rex noster hac in re cum subditis agens, id tantum spectat, vt nota extet aliqua, quâ distingui possit inter subditos fideles & perfidos. *Juliani* finis fuit Christianorum euersio: Regi nostro finis non alius propositus est, quàm vt Fidem Christianam in statu tranquillitatis atque otij tueatur. *Julianus* eò tendebat, vt homines adduceret ad idololatriam patrandam: Rex noster eò tantum, vt subditos suos adducat ad manifestam professionem naturalis suæ fidei, ac ciuilis obedientiæ hæc velut tesserâ obsignandâ. *Julianus* eam rationem præ cæteris iniuit, vt subreperet incautis, & non cogitantes illaquearet: Regis nostri tota ratio,

ratio, quam sequitur hac in re, plana est & evidens, omnique procul obscuritatis integumento; siquidem nec veniam vlli vnquam negavit eorum qui ad iurandum vocarentur, deliberandi secum per otium, committandique de eo in quod iuraturus esset: Et, si quis fortè interpretationem requireret, supeditavit item omnem, quantam quisque postularet. Sed summa dissimilitudo in eo vertitur, quòd *Julianus* eos impulit, vt Idololatriam perpetrarent statuis imaginibusque colendis: Rex noster omnesque eius subditi, qui quidem de religione cum eo sentimus, adeo longè absumus ab hac culpâ, vt à vobis hæretici vel eo nomine censeamur, quòd ab idololatriâ patranda tam longè refugiamus. Adeo vt in eo quod præcipuum est rei, præcipua etiam contrarietas emineat: Nam *Julianus* persecutionem movit Christianis, propterea quòd idololatriam nollent committere; Rex autem à vobis persecutor æstimatur, propterea quòd idololatriam non vult admittere. Ita vt concludamus hunc locum, rectè omnino quadrat in *Bellarminum* tam ineptâ similitudine vtentem, Poetæ veteris illius

Julianus Imperator fuerit, is contra quem hæc diriguntur, Rex. Principio, *Julianus* fuit Apostata, totique fidei Christianæ renunciauit, quam olim professus fuerat, & denuò in Ethnicum, vel potiùs in Atheum conuersus est: Rex noster Christianus est, nec vnquam deseruit eam religionem quam propemodum cum lacte imbibit, nec professionem suam aliquando erubuit. *Julianus* contra Christianos se conuertit, tantummodo quòd in confessione causæ Christi perstarent: Rex noster hac in re cum subditis agens, id tantum spectat, vt nota extet aliqua, quâ distingui possit inter subditos fideles & perfidos. *Juliani* finis fuit Christianorum euersio: Regi nostro finis non alius propositus est, quàm vt Fidem Christianam in statu tranquillitatis atque otij tueatur. *Julianus* eò tendebat, vt homines adduceret ad idololatriam patrandam: Rex noster eò tantum, vt subditos suos adducat ad manifestam professionem naturalis suæ fidei, ac ciuilis obedientiæ hâc velut tesserâ obsignandâ. *Julianus* eam rationem præ cæteris iniuit, vt subreperet incautis, & non cogitantes illaquearet: Regis nostri tota ratio,

ratio, quam sequitur hac in re, plana est & euidens, omnique procul obscuritatis integumento; siquidem nec veniam ulli vnquam negavit eorum qui ad iurandum vocarentur, deliberandi secum per otium, commendantique de eo in quod iuraturus esset: Et, si quis fortè interpretationem requireret, supeditavit item omnem, quantam quisque postulare. Sed summa dissimilitudo in eo vertitur, quòd *Julianus* eos impulit, vt Idololatriam perpetrarent statuis imaginibusque colendis: Rex noster omnesque eius subditi, qui quidem de religione cum eo sentimus, adeo longè absumus ab hac culpâ, vt à vobis hæretici vel eo nomine censeamur, quòd ab idololatriâ patranda tam longè refugiamus. Adeo vt in eo quod præcipuum est rei, præcipua etiam contrarietas emineat: Nam *Julianus* persecutionem mouit Christianis, propterea quòd idololatriam nollent committere; Rex autem à vobis persecutor æstimatur, propterea quòd idololatriam non vult admittere. Ita vt concludamus hunc locum, rectè omnino quadrat in *Bellarminum* tam ineptâ similitudine vtentem, Poetæ veteris illius

illius sententia, *Perdere quos vult Iupiter, hos dementat.*

Itaque non sequitur eius conclusio illa tam aliena à charitate, quòd sibi videatur, eà fraude compositum esse hoc iuramentum, vt nemo detestari proditionem in Regem, civilemq; subiectionem profiteri possit, quin & Primatum Sedis Apostolicæ perfidè abnegare cogatur. Sed quoniam modo hanc opinionem ipse sibi ex digitis suis, vt ita dicam, exiuxerit, non possum perspicere. Id enim intelligo, quod & sæpe dixi, nunquam eum hoc probare ne conari quidem: imaginationi autem occurrere nulla nixæ probabilitate, est cum euanidâ vmbra velle luctari. Id quidem nemo negat, Christi seruos permultos tam Sacerdotes quàm alios, genus omne tormenti constanter pertulisse, atque adeo mortem ipsam pro Christi confessione oppetisse: Itaque exemplis eius omnibus, quæ pro huius rei confirmatione adducit, non aliter mihi nunc opus est respondere, quàm si eum admonuero Sophistæ partes ab ipso actitari in his omnibus exemplis constantiæ martyrum inculcandis, dum *Controuersum* semper accipit pro Confesso, quasi

quasi nihil inter illam causam & hanc nostram interesset.

Sed tamen quò facilius lector cognoscat, non solum quàm ineptè similitudines illas adhibeat, verum etiam quàm turpiter in locis omnibus quos citat sese gerit; non alienum putavi loca ipsa describere quæ ab eo citantur, una cum breui Pericope quadam genuini status particularium causarum ijs locis comprehensarum. Ex quo facile manifestum fiat, quàm parum hæc exempla causam nostram attingant; imò verò è contrario, quàm præclare nobis seruiat vera eorum sententia, sic ut ijs tanquam telis repercutere iure possimus ipsum illum qui intorquet.

Ac primo quidem quod ** Eleazarum* attinet, si Archipresbytero ratio esset recusandi Iuramentum à Rege oblatum tam bona tamque constans, quàm fuit *Eleazaro* cur à porcis carnibus gustandis abstineret; adhiberi à Cardinale non sanè inscitè posset hoc exemplum, ad suum institutum comprobandum. Nam ut *Eleazarus* Scriba fuit primarius; sic Archipresbyter primarius Sacerdos est. Ut *Eleazari* exemplum permagnam vim ha-

* 2. Macc. 6.
18.

Responsio ad
exemplum de
Eleazaro.

buit ad iuniores Scribas animandos Legem
 uti seruarent, vel si ille simulate comedisset,
 ut eos quoque ad simulationem instrueret;
 sic exemplum Archipresbyteri valde quidem
 eò valet, ut inferiores Sacerdotes vel ad susci-
 piendum Iuramentum hoc alliciat, vel etiam
 à suscipiendo deterreat. Sed cum fundamen-
 tum malum sit ac vitiosum, ædificium super-
 impositum non potest vlllo modo esse diutur-
 num. Quod enim exemplum, quæso, repe-
 ritur in vniuersâ sacrâ Scripturâ, quo recusa-
 tio Iuramenti à Rege oblati, vel detrectatio
 obedientiæ erga Regem præstandæ, stabilia-
 tur? Posset autem & Cardinalis reminisci si
 vellet, quòd cum ab Ecclesiâ lex fertur, Verbi
 gratiâ de carnibus per certos dies non gu-
 standis; qui obtemperare tum detrectat, eum
 iustam Ecclesiæ censuram incurrere. Quòd
 si ita comparatos esse homines oportet, ut e-
 mori omnino malint, quàm vel minimam ex-
 ceremonialibus Dei legibus infringere, & ma-
 cerare corpus suum ac tabefacere, potius
 quàm positivam Ecclesiæ legem violare;
 Nonne vicissim eam veniam daturus est Ar-
 chipresbytero, ut & animam suam à peccato,
 & cor-

& corpus à supplicio purum intactumque custodiat, politicis Regis legibus obseruandis? Nonne concedet, vt bono quasi prælucens exemplo suo, firmam in rege opinionem ingeneret similis obedientiæ à sacerdotibus item inferioribus pari alacritate præstandæ? Atque hæc, vt mihi quidem videtur, applicatio, accommodatioque non paulò rectius congrueret cum exemplo Cardinalis. Sed tamen non video quò minùs Cardinali memoriam nunc refricem, & de alio à iuramento quodam à rege olim populis suis imposito, quo & suam ipsius vitam in discrimen adduxit, & totius exercitus salutem periculo exposuit, cum manè populum iurare cogeret, se cibi nihil sumpturos ante noctem; cuius Iuramenti obseruantiam adeo rigidè exegit postea, vt filius eius natu maximus *Jonathan*, Regniq; hæres, vitam propè amiserit, quòd contra eam legem fecerit, paululumq; mellis gustarit, et si ille quidem nesciebat talem aliquam omninò legem latam. Quid ergo? Et tamen nostrum hoc Iuramentum, tam præsertim graui ac premente occasione natum, pro perspicuâ Regis Regionumq; posterorum incolu-

4 I. Sam. 14.
24.

mitate, quo populus arceretur ne ita altè amarum illud poculum ebiberet Antichristianarum scortationum, quin tantulum modò mellis in cordibus retinerent, quantum satis esset ad arguendum eos desponsatos manere Regiæ Maiestati in coniunctissimo illo obedientiæ vinculo; hoc cine, inquam, Iuramentum nostrum à vobis ad inferos vsque amandabitur, & Sathanæ iam stratagema dicetur? Taceo, si prius tamen hoc dixero; sortem à Deo datam ad illud Iuramentum *Saulinum* tum sancendum, & vestrum hoc iudicium, quo Regis nostri Iuramentum infamandum censuistis, non ex eodem vtraq; gremio prodijisse.

*Theodoret. lib.
4. cap. 19.*

*Responsio ad
exemp. de
Sancto Basilio.*

Venio iam ad eius exemplum de *Basilio*, quod adeo scilicet accommodatum est, ut ille præ se fert, causæ suæ. Primò autem observandum hîc est, si Cardinalis vsitatum & familiare quoddam artificium suum omittere vellet, quo in omnibus vitur citationibus, quodque in eo consistit, ut si quid pro ipso facit, assumat, relinquat si quid aduersatur & officit, & authoris sensum non minùs quàm sententiam explicaret; haud ita difficile nobis

bis fore antiquitati respondere quam contra nos affert. Exemplum eius quod dico petamus, si placet, ab hoc ipso loco. Si verba *Theodoreti*, quæ hîc citat, paululum modò ultra contexuisset, in eam sententiam proximâ planè lineâ comprehensam incurrisset, quæ non paulò maiores vires habet ad hortandum Archipresbyterum Iuramentum vti suscipiat, quàm ad dehortandum atque terrendum. Sequitur enim verbis omnino proximis, *Imperatoris* quidem amicitiam magni se pendere cum pietate; quâ remotâ perniciosam esse dicere. Sed ut omnes dispiciant vtri nostrum plus faueat præsens hic locus, mihi ne, an illi; ostendam parvis propositum Auctoris.

Valens Imperator, ut qui esset *Arianus*, cum instigante vxore Ecclesias omnes Pastoribus suis nudasset, *Cæsaream* venit, quem locum Sanctus tunc *Basilius* regebat Episcopus, qui, ut habet historia, lumen habebatur orbis terræ. Antequam autem eò veniret Imperator, ^a misit Præfectum suum, qui Sanctum *Basilium* verbis induceret, ut cum *Eudoxio* (^b qui Episcopus *Constantinopolitanus* tum fuit, princepsque *Arianæ* factionis) societatem

^a *Modestum*,
ut *Naxian.*
eum vocat in
orat. sua de
morte *Basilij*.
^b Vide cap. 12
eiusdem libri.

cietatem tuepi vellet: fin verò repueret, non dubitaret rectà eum pellere in exilium. Hic præfectus Imperatoris cum *Cæsaream* venisset, *Basilium* ad se accersitum honorificè tractavit, blandè allocutus est, denique rogavit ut tempori cederet, nec verò vtilitatem tot Ecclesiarum periclitari sineret tenui exquisi-
tione dogmatis. Porro & de Imperatoris gratiâ reconciliandâ benignè ei pollicitus est, operamque suam obtulit, si quid esset in quo gratificari ipsi posset. Respondit ad hæc omnia S. *Basilius*, Illecebras has sermonis esse, & pueris quidem capiendis idoneas inhiantibus ad palpum: Illos verò qui Diuinis innutriti essent literis, nunquam omnino pati posse, ut earum una syllaba in discrimen veniret, adeoque si opus esset, nullum genus mortis pro illis subeundum recusaturos. Imperatoris quidem amicitiam magni se pendere cum pietate; illâ remotâ, perniciosam esse.

Sic se habet veritas historię. Jam verò compareret qui vult causam Sancti *Basilij* cum causâ Archipresbyteri: Nam alioquin nec orthodoxum Regem decuit cum tam *Ariano* atque hæretico Imperatore conferre. *Basilii*

lius

us tentatus est, vt *Arianus* esse vellet : Lis nulla mota est Archipresbytero de causis fidei. *Basilius*, nisi verbum ei Diuinum obstitisset, Imperatori libens obtemperasset : Cum Archipresbytero illud agitur, vt obtemperare non nolit, quamuis id ab eo verbum Dei exigat. *Basilius* permagni fecit gratiam Imperatoris, si saluâ pietate eam promereri potuisset : Archipresbyterum hortatur Cardinalis, vt reiiciat, etsi consentaneum pietati sit vt amplectatur. Sed vt nihil planè non tentet, quo miserum Archipresbyterum obruat & pessundet ; non satis habet constantiae & fortitudinis præcepta ei decantare, propositis *Eleazari* & *Basilij* exemplis, nisi lapsum eius comparans cum lapsu Sancti *Petri*, itemque *Marcellini*, penitus eum exanimet. Quorum quidè duorum, *Petri* & *Marcellini*, longè formidolosissima fuit conditio, spectatis amborum & personis & locis, omnium qui aut in Scripturæ diuinæ voluminibus occurrunt, aut Ecclesiasticâ totâ historiâ memorantur. Alter enim solum verum Deum abnegauit ; alter Dominum & Seruatorem nostrum *Iesum Christum*. Alter idolis immolauit

Expenditur
Bellarminiana
equiparatio
lapsuum S.
Petri & Mar-
cellini cum
Archipresby-
teri facto.

lauit more profanæ Gentilitatis : alter cum Iudæis contumacibus Dominum & magistrum suum eiurauit. Quod nisi illud Cardinalis laborat, vt conscientiam Archipresbytero horrefaciat, aut ipsum miserum desperationis voragine absorbeat; nescio protecto quorsum comparisonem talem vllam instituat. Illud tamen certò scio, neminem, nisi qui ipsorum poculo dementatus est, non vehementer admiraturum, cum audierit Iuramentum obedientiæ ac fidelitatis erga Principem, cum Apostaticâ abnegatione Dei Opt. Max. aut *Christi Domini* eiuratione in comparisonem aliquando potuisse venire.

Sed vt omittamus differentiam ^{studians} vtriusque causæ (simulque æquiparationem illam satis præposteram Sancti *Petri* Ecclesiæ capitis, vt ipsi perhibent, & Papæ Apostatæ) ^a miror eum vti voluisse hoc exemplo *Marcellini*; cum frater eius ^b Cardinalis *Baronius*, itemque nouissima Conciliorum editio ^c *Binniana* toti huic historiæ fidem videantur abrogare. Aiunt enim & clarè refutari posse, & probabiliter ostendi, historiam duntaxat obreptitiam esse; nisi quod (inquit *Baronius*)

non

^a Vide *Platinam* in *vita Marcellini*.

^b *Baron. Anno 302. num. 96.*

^c *Binnius Concil. Tom. 1. pag. 222.*

non facile recedendum esse putamus ab eâ sententiâ, quæ communi hætenus consensu credita est.

Quòd si liberæ essent coniecturæ, non recusasset, opinor, ne ipse quidem Cardinalis in eorum quos dixi sententiam pedibus concedere, nisi vna & altera clausula eum removeretur in Concilio illo *Sinuessano*, quippe ipsius institutis valde accommoda. Quarum vna hæc est: *Prima sedes à nemine iudicatur*; Nec non altera consimilis, *Iudica causam tuam, nostrâ sententiâ non condemnaberis*. Verùm enimverò, cur Concilium, præsertim magnum, ut ille hoc appellat, trecentorum Episcoporum, præter alios qui tum aderant, conveniret, qui priusquam convenirent, certò scirent nihil se iure agere posse? Itaque & cum iam congregati essent, cuculorum duntaxat more eandem cantilenam suam sæpius iterabant, quòd *Prima sedes à nemine iudicatur*, & post tridui sessionem (longum mehercule tempus magno in primis grauique Concilio) re infectâ discesserunt. Et tamen ita fingitur, septuaginta & duos testes contra ipsum productos, eosque Excommunicationi eius subscripsisse, & suo ipsum ore

N

contra

*Apolog. Patris
Pauli aduer-
sus opposit. Car.
Bellar.*

*Responsio ad
locum S. Gre-
gorij.*

*Greg. Epist.
lib. 11. cap. 42.
Beda Ecclesiast.
Hist. gen.
Angl. lib. 1.
cap. 25.*

*Beda Eccle-
siast. Hist. gen.
Angl. lib. 1.
cap. 4.*

contra se pronunciâsse *Anathema maranatha*. Quæ tam absurdæ contradictiones vt conci-
liari possint, ablegandus est mihi Cardinalis
hic noster *Venetias* ad patrem *Paulum*, qui in
Apologiâ suâ aduersus propositiones Cardi-
nalis valde eruditè eas disseruit.

Sed ab vno Pontifice ad alterum transea-
mus. Nam quàm principem locum in articu-
lis fidei ac religionis hoc iuramentum habeat,
iamdudum satis demonstratum est. Cur *Gre-
gorium* Apostolum nostrum vocârît, nescio;
nisi fortè quòd *Augustinum* aliosque cum eo
monachos huc in *Angliam* legârît, qui nos ad
Christi fidem traducerent. In quo vtinam
qui hodie ei succedunt Pontifices exemplum
eius imitari vellent. Etsi enim diuinâ (vt qui-
dem ait) reuelatione, eos in *Angliam* miserit
ad regem *Ethelbertum*; tamen cum huc appu-
lissent, nullam exercuerunt muneris sui par-
tem, nisi pace permissuque Regis. Eodem
modo rex *Lucius* misit ad *Eleutherium* *Grego-
rij* antecessorem in Pontificatu, eique *Eleu-
therius* varios vicissim delegauit Episcopos,
qui omnes locum suum in hac prouinciâ re-
gis authoritate obtinuerunt. Hi & ad fidem
con-

conuertere gentem nostram, & regi parendum esse docuere. Quod si hodierni Pontifices his insistere vellent maiorum suorum vestigijs, equidem nec fugitiuos alieni Principis toris exciperent, nec eosdem rursus domum remitterent (non solum absque vllâ veniâ Principis, verum etiam manifestò contra ipsius leges) cum consilijs proditorijs, & doctrinâ meram rebellionem spirante, ad subditos absoluendos ab obedientia suâ erga legitimum suum Regem & Principem. Neque verò tam crudeles essent erga sua ipsorum mancipia, vt cum his mercibus eos dimittentes, aut suspicionem Reipub. de ijs iniicerent, aut in certum vitæ discrimen ipsos adducerent. Iam quod attinet ad Apostolum nostrum (quoniam quidem placet Cardinali hoc eum nomine insignire) equidem ita mihi persuadeo, rem vtilem Ecclesiæ me facturum, si hunc vnū modò fructum laboris istius mei percipere potuero, vt à Cardinali impetrem, ne sinistrè deinceps agat in citandis patribus, nec eorum dicta contra ipsorum mentem sensumue contorqueat. *Gregoriana* enim hæc epistola scripta est ad Iohannem Pa-

Greg. Epist.
lib. 11. ca. 42.

normitanum in Sicilia Episcopum; cui concessit vsum pallij ijs temporibus eoque ordine gestandi, quo Siculi sacerdotes & antecessores eius vti essent soliti, simulque cautionem hanc interponit; Ne Apostolica sedis reuerentia ullius presumptione turbetur. Tunc enim status membrorum integer manet, si caput fidei nullâ pulsetur iniuriâ, & Canonum manet incolumis atq; intemerata semper auctoritas.

Iam verba ipsa expendamus. Scripta hæc epistola fuit ad Episcopum quendam, eoque propriè sine scripta, vt pallij vsum ei indulgeret, quod inter Ceremonialia est, atque *Adiaphora*. Pontifex Romanus boni consuluit, vt videtur, quòd pallium gestare non auderet, nisi veniâ à sede Apostolicâ prius impetratâ. Denique cautionem ei aspergit eam, quam illa verba complectuntur, quæ ex *Gregorio* Cardinalis citauit. Quam quidem doctrinam tam longè abest nos vt oppugnemus, vt amemus probemusq; non parum. Omnem enim ceremoniam quam Christianus Magistratus & Ecclesia prescribunt ordinis causâ, inuiolabiliter seruandam esse decernimus, omninoq; vbi in rebus eius naturæ & generis ipsi

ipsi capiti & gubernatori non paretur, fieri non potest, quin ad Tartaream confusionem præcipiti cursu membra ruant. Sed quod *Gregorius* illo vocabulo *Capitis fidei*, caput se nostræ fidei, aut religionis prædicauerit, consistere nullo potest cum reliquâ eius doctrinâ atque scriptis. Primum enim cum alius *vniversalis* Episcopi titulum occupâret, *Gregorius* dicere non dubitauit, *quicumque illud nomen sibi assumeret, præcursorem esse cum Antichristi*: qui tamen titulus longè infra eum est, quo quis Caput fidei nominetur.

Porro quum offerretur ipsi Pontifici Romano, *Gregory* hæc sunt verba repudiantis oblatum, ac detestantis: *Nullus vnquam decessorum meorum hoc tam profano vocabulo vti consensit; Nullus decessorum meorum vnquam hoc singularitatis vocabulum assumpsit, nec vti consensit. Nos Pontifices Romani huius vocabuli gloriam oblatam non quarimus, non recipimus. Ergone, obsecro, qui nomen vniuersalis Episcopi à se repudiabat, Caput fidei sese vocari æquo animo laturus erat? Nisi fortè eo sensu quem iam exposui; quem si ille sensum pertinaciter reiiciat, dabit mihi veniam*

* *Iohannes Episcopus Constantinopolitanus.*
Greg. lib. 4.
Epist. 32.

Greg. lib. 4.
Epist. 32. &
36.

Bellar. de Pon-
tif. lib. 2. cap.
10. & lib. 2.
de Christo,
cap. 2.

Grego. lib. 7.
Epist. 1.

vt id de vno nunc *Gregorio* dicam, quod ille
de multis & sæpè dicit ex omni numero Pa-
trum, *Minus caute locutus est*. Igitur vt Apo-
stolum nostrum è manibus ipsius eximamus,
ad nosque reuocemus, vt noster porro sit in
hac causa, non illius: est hoc quidem verum
quod dicit hoc loco, sed eo tamen sensu quo
dicit; Cum disturbare, aut imminuere, aut
abolere molimini ius authoritatemq; Eccle-
siæ, quæ penès Regium Caput residet intra
suas ditiones atque fines, caput eius abscin-
ditis, summoq; gubernatori iniuriam facitis,
& totius corporis cōpagem ac membra tur-
batis. Atque vt hoc sic finiamus, petimus ab
eo, vt ita existimet, nos eam opinionem
de Apostolo nostro imbibisse *Gregorio*, vt
haud aliud Papæ & Cardinalibus suggeri sa-
lubrius nunc optemus, quàm S. *Gregorius Sa-
binianum* quondam hortatus est Imperatoris
Præfectum, vt Imperatori suggereret, totiq;
Ecclesiæ quæ tum fuit. Verba eius hæc sunt;
*Vnum est quod breuiter suggeras Serenissimis
Dominis vestris, quia si ego seruus eorum in mor-
te Longobardorum me miscere voluissem, hodie
Longobardorum gens nec Regem, nec Duces, nec
Comites*

Comites haberet, atque in summa confusione esset diuisa. Sed quia Deum timeo, in mortem cuiuslibet hominis me miscere formido.

Atque ita cum Gregorio eius responderim, venio ad alium Pontificem quendam, Apostolum item eius, Sanctum Leonem. Ac quo magis intelligat, me non more sophistarum contentioni causa, sed studio duntaxat inuestigandae veritatis, de prioribus citationibus eius litem ei intendisse, fatebor ei haec testimonia quae ex Leone desumpsit, cuncta verissimè recitata esse, ac nec in verbis vsquam deflexum, nec à sensu authoris scopoq; aberratum. Sed tamen concedat mihi oportet, ut hoc vnum addam (verè an secus, conscientiam eius imploro arbitrum) quod Cicero olim de Hortensio dixit eloquentiam immodicè laudante, Eum Eloquentiam laudibus usque in caelum vehere voluisse, et cum illà subuolante pariter ipse subuolaret; Id in Leonem iure quadrare, qui laudibus usque ad astra Sanctum Petrum extulit, ut cum eo ascendente, ipse pariter Petri haeres ascenderet. Fuit enim Sanctus Leo orator egregius, & eloquentiae suae viribus Romam bis serrauerat, semel

Responsio ad
authoritatem
S. Leonis.

Leo in die as-
sumpt. ad Pon-
tif. Ser. 3.
Idem Epist. 89.
ad Episcop.
Viennem.
Idem ibidem
cap. 2.

Cicero in Hor-
ten.

Sic enim se
indigitat Ser.
1. in die As-
sumpt.

Ex Breuiario
Romano.

a Epist. 89.

Epist. 89.

b Epist. 52.

c Epist. 89.

d Serm. 2 in
die anniuers.
Assump. sue.

e Serm. 3 in
die anniuers.
Assump. sue.

semel ab *Attila*, iterum à *Genferici* incendijs.
Aspergit ex his eloquentiæ suæ flosculis
nonnullos etiam Sancto Petro, de quo alicu-
bi ait ad hunc modum : ^a *Petrum assump-
sit Dominus in consortium indiuidue Vnitatis.*
Quæ verba cum tam finitima sint ei senten-
tiæ quam Cardinalis ipse citauit, quod exors
sit *mysterij diuini* quisquis ausus est à Petri so-
liditate recedere ; nescio quid ille passus sit
recitans, sed mihi certè formidini non par-
uæ fuissent, quo minùs ea quæ proximè præ-
cedunt verba, tanquam Ecclesiæ eiusque Ca-
piti honorifica recensere, cum quæ imme-
diatè post insequuntur tam manifestò dero-
gent Maieitati Diuinæ. Ac rursus : ^b *Scripta
humilitatis nostræ (inquit) autoritate & me-
rito Domini mei beatissimi Petri Apostoli ro-
borata sunt.* Rursus ; ^c *Obtestamur, ut ea
quæ à nobis Deo inspirante, & Beatissimo Pe-
tro Apostolo decreta sunt, seruetis.* Porro ; ^d *Si
quid à nobis rectè agitur rectèque discernitur,
si quid quotidianis supplicationibus à misericor-
diâ Dei obtinetur, illius est operum atque meri-
torum, cuius in Sede suâ uiuit potestas, excellit
authoritas.* Et, ^e *Petrus Apostolus ab ipso om-
nium*

nium Charismatum fonte, tam copiosus est irri-
 gationibus inundatus, ut cum multa solus ac-
 ceperit, nihil in quenquam sine illius partici-
 patione transferit. Denique adeo studiosus, ne
 dicam ambitiosus, fuit, in extollendo ampli-
 ficandoque f. Sancto Petro, ut sua mandata
 Sancti Petri essent mandata, & quicquid
 ipso praesente gerebatur, Petro praesente gere-
 retur. Neque verò incassum ei cecidit haec
 omnis eloquentia quā usus est. Contende-
 bat enim id temporis cum eo de Primatu
 Patriarcha Constantinopolitanus; Et in h. Con-
 cilio Calcedonensi, Episcopi sexcenti & quod
 excedit, æqualem auctoritatem illius sedis
 Patriarchæ ascripserunt, nec privilegium Ro-
 manæ sedis supra Constantinopolitanam villo-
 modo passi sunt, sed contra eum decretis suis
 suffragijsque pugnârunt. Et tamen qui tan-
 tum Petro detulit, nihil Cesari ademit, sed &
 honoris vocabula, & auctoritatis privilegia
 ei cuncta attribuit, potestatemque eius ag-
 novit Concilij convocandi arbitratu suo: ut
 hæc pauca è multis quæ subiiciam loca ma-
 nifestò arguunt atque evincunt, ⁱ Si pietas
 vestra suggestioni ac supplicationi nostræ dig-
 netur

de Epist. 24.
 Epist. 24.

f. Epist. 24.

g. Epist. 41.

h. Concil. Cal-
 cedon. Act. 16.
 can. 28.

i. Epist. 9. ad
 Theodos.

k Epist. 16.
ad Flavianum

l Epist. 17. ad
Theodosium.

- In Concilio
ad Flavianum
82. anno

netur annuere, ut intra Italiam habere iubentis
Episcopale Concilium. Itemque scribens ad
Episcopum Constantinopolitanum, sic habet;
Quia clementissimus Imperator, pro Ecclesia
pace sollicitus, Synodum voluit congregari, quam-
vis appareat rem de qua agitur, nequaquam Sy-
nodi indigere tractatu. Rursus; Quamvis ad
diem Concilij Episcopalis, quem pietas vestra con-
stituit, occurrere me nulla ratio permittat. A-
deo scilicet hinc planum esse potest, quod
qui Petro tam prolixè omnia tribuit, Cesari
tamen nihil invidit, neque iuris, neque præ-
rogatiuæ suæ. Sed tamen Cardinalis parùm
candidè agit in eo, quod dum hæc omnia
profert testimonia atque exempla, eaque sa-
tis perperam flexa & detorta; tamen testes
haud alios in medium producit, quàm Pon-
tifices ipsos, de quorum causâ agitur, quasi
Papali suffragio Papalis autoritas satis va-
lidè confirmaretur.

De vno verò verbo, quod ab eo ponitur
in mediâ quasi turbâ exemplorum, non sanè
possum quin eum vehementer collaudem.
Id autem vnum, hoc est: Quod omne genus
supplicij, ipsamque adeo mortem martyres
tolerare

tolerare oporteat, potius quàm vnâ syllabam diuinę legis corrumpi sinant. Ad quam amissum si ipse se exigeret, & reliqui eiusdem fidei cum illo professores sese componerent; nec Eucharistia iam administraretur sub vnâ specie contra euidentissimam Christi institutionem, contra praxin Apostolorum, institutumq; totius primitiue Ecclesię per non pauca secula; Nec vero Missę priuatę successissent in locum Coenę Dominicę, nec verba Canonis Missę verbis opponerentur Sanctorum *Lucę & Pauli*; In quo habemus aduersarium nostrum confitentem reum, & omnino reconciliari ea posse negantem inter se: Denique nec tam multę humanarum traditionum myriades in Ecclesijs eorum regnarent, quibus non solum par honos ac Diuinis vocibus, verum etiam multo maior multoque illustrior haberetur. Sed hac vnâ in re vereor ne non satis assequar eius sensum; Neq; enim (credo) per *diuina dogmata* sua verbum Dei celestis intelligit, sed tantum Canones legesque *Domini dei sui Papę*. Alioqui nec de *Primatu suo Sedis Apostolicę* tantoperę confligeret, cum tam caduco fundamento nitatur ex verbo Dei.

Bellar. de Sacram. Euchar. l. 4. cap. 14.

Quòd autem metuit tantopere, ne aut *inopinata comprehensio*, aut *persecutionis acerbitas*, aut *senectutis imbecillitas*, aut alia quævis huius generis difficultas, causa lapsus Archipresbytero esse potuerit; dixi equidem de hoc iamdudum satis, demonstrauique id quod res est, & quod ne *Blackuellus* quidem ipse negauerit fat scio, qui adhuc viuit, neque minis, neque precibus eum inductum, sed sponte suâ atque arbitrio illud iuramentum liberrimè suscepisse.

Iamverò inter reliquos quos citat authores, nullo modo obliuiscendū sibi esse putauit Sancti *Sanderi*, eiusq; *Visibilis Monarchiæ*; quem ego hominem cum tactis nonnullis suis leuiter paulò antè perstrinxi. Omninòq; quisquis simplice & oculo & animo eius libros euoluerit, iurè existimârit bene eū de Ecclesiâ suâ Anglo-romanâ meruisse: sed tamen iidem homines nō putare non poterunt prorsus eum malè de Regiâ suâ Anglicanâ, vniuersoq; isto regno promeritū esse. Cui meæ orationi de *Sandero* nimis profectò copiosum testimoniū ipsius libri per se ferunt. Decerpsi autem ex libris quos dixi, paucas hasce sententiolas cōsequentes, tanquam flosculos ex peramœno illo ferto selectos.

N. Sanderi au
reole quadam
sententiæ.

selectos. ^a Elizabetha Regina officiū sacerdotale in Angliā exercet docendi atq; Euangelizandi, non minori cum authoritate, quā Christus ipse, aut Moses unquam fecerunt. ^b Fœminæ Primatus in rebus Ecclesiasticis non aliundè est, quā à Diabolo. Porro de regibus omnibus sic generatim pronunciat; Rex qui Pontificis authoritati se subycere recusabit, nullo modo tolerandus est; sed omnē operam subditi dare debent, ut alius in eius locum quamprimū surrogetur. Et, Regem hæreticū à regno quod in Christianos obtinet, remouere oportet, Episcoposq; omni ratione prouidere, ut alius quamprimū in eius locum succedat. Et, Meritò asserimus, quoscunq; Reges Christianos, in ijs quæ ad fidei negotia pertinent, ita Episcopis & Presbyteris subesse, ut cum in religionē Christianam post unam & alteram correptionem pertinaciter delinquentes perseuerauerint, ob eam causam à temporali suā præfecturâ, quam in Christianos habent, per sententiam Episcoporum deponi & possint & debeant. Et, Episcopi præsumt regnis tēporalibus, si talia regna subyciunt se fidei Christianæ. Et, Potestas secularis, siue regia, siue alia quælibet, ex hominibus est. Et, Inunctio quæ à sacerdote Regi confertur, declarat eundē sacerdote minorem

^a Visib. Monarch. lib. 6. cap. 4.

^b De clauē David lib. 6. cap. 1.

De visib. Monarch. lib. 2. cap. 4.

Ibidem.

Ibidem.

Ibidem.

De clauē David lib. 5. ca. 2. Ibidem.

De clauē Da-
uid. lib. 5. ca. 4.

Examen duo-
rum Marty-
rum Cardina-
lis.

a Cui nomen
Elizabetha
Barton. Vid.
Act. Parl.

rem esse. Postremò, *Prorsus contra Christi vo-
luntatē est, ut reges primatum habeant in ecclesiā.*

Quòd autē pro Coronide siue Epilogo om-
nium exemplorum, par *Anglorum* Martyrum
suorum sibi recensendū esse ratus est, *Morum*
atq; *Roffensem*, qui pro vno illo grauissimo fidei
dogmate, ut ipse quidem asserit, vitam suam a-
miserūt, quod dogma detrectatione Iuramen-
ti Primatus cōtineretur; admonendus mihi est,
non satis rectē institutū eum quibusdam in re-
bus, ijsq; permagni momēti videri, quæ ad hi-
storiam attinent prædictorū ipsius Martyrum.
Liquet enim, & nihil est probatu manifestius
varijs ex Archiuis, utrosq; illorū in carcerem
coniectos annum plus minus integrum, prius
quam alteruter ipsorum in iudicium capitis de
Primatu Pōtificis vocaretur; Idq; partim quòd
tardiores essent ad successionem Regiæ prolis
confirmandam, cui omnes regni Ordines iam
subscripserant; partim quòd eorum vnus,
nempe *Roffensis*, implicatus eo in negotio te-
nebatur, quod de^a sacrā virgine *Cantianā* illis
temporibus fortē inciderat, adeo ut propter ce-
latas Pseudoprophetiæ illius fraudes atq; im-
posturas, reus iudicatus sit reticentiæ lēſæ Ma-
iestatis.

Atque

Atque vt hæ præcipuæ fuere causæ cur in
carcerem dati sunt, Rege tum ne minimum
quidem de Primatu suo sollicito, in quem reg-
ni Ordines tam propensos habebat, sed im-
primis laborante, vt Sceptrum transmitteret
ad prolem ex secundis nuptijs sibi natam; ita
facile perspicui potuit, post primos in animis
eorum gliscentes igniculos offensionis, paula-
tim eos magis magisque induratos ad contu-
maciam contra Regem eiusque Authorita-
tem fuisse hac ex occasione; id quod rei exitus
comprobavit. Promulgatâ enim legitimâ
Regis autoritate in causis Ecclesiasticis inte-
rim dum ipsi in carcere versarentur, idque tam
per vniuersum quoddam Cleri decretum in
Synodo, quàm per legem Parlamentariam
mox inde consecutam; omninò tam peruersè
tamque præfractè sese gesserunt in eâ causâ,
vt sopitam iram Regiam, & tanquam sub fa-
uillis delitescentem, nouâ hac peruicaciâ suâ
non parùm redaccenderent atque irritarent.
Vocati sunt ergo in iudicium, idque tum de
hoc *gravissimo fidei dogmate*, vt ille quidem
appellat, super Primatu Pontificis, tum de
Regijs nuptijs, & prolis exinde natæ succef-
sione.

*Historia ali-
quot Marty-
rum nostri
seculi. Anno
1550.*

fione. Id quod ex confessione ipsius *Thomæ Mori* plusquam manifestum sit; Cum enim capitis iam damnatus esset, allocutus est in hæc verba, pro tribunali stans, ipsos Iudices, *Non ignoro cur me morti adiudicaueritis; videlicet ob id, quod nunquam voluerim assentire in negotio matrimonij Regis.* Quæ ipsius confessio id arguit, planumque facit, magnum hunc martyrem non aliam causam necis suæ arbitratum, quàm quòd refractarium sese Regi in negotio nuptiarum & successionis præbuisset: quæ meo iudicio valde carnalis causa martyrij fuit.

Quod autem attinet ad *Roffensem*, *Mori* scilicet in martyrio collegam, qui Iuramentum Primatus modificatum & temperatum non renuisset suscipere; is vt nec solum, nec præcipue carceri mandatus est propter causam Primatus; sic & in martyrio claudicans, & valde sanè solitarius ac desertus à suis, pro grauissimo illo fidei doctrinæque Capite mortem appetijt. Tota siquidem *Anglicana* tunc Ecclesia, vno vt sic dicam impetu & torrente diuersam ipsi perrexit viam, diuersumque sensit de illâ causâ; in quibus erant non pauci

pauci & iudicij maturioris, & eruditionis longè vberioris, quàm *Roffensis*. Itaque merito hac in causâ mutuabimur à Cardinali pro nostro præsidio, id quo ille se tueri solet, vt cùm inter alias Ecclesiæ notas quas commemorat Vniuersalitatem ponit. Habemus enim hoc loco vniuersalem atque Catholicum Ecclesiæ *Anglicanæ* consensum nobis propitium atque fauentem, vt apparet ex eo libro quem tota edidit Conuocatio *Anglicana*, *Institutionemq;* inscripsit *Hominis Christiani*: vt omittâ viros doctos priuatim non paucos, qui idem argumentum eruditissimè diseruere, *Stephanum Gardinerum* in libro suo *De verâ Obedientiâ*, cui libro adiuncta est *Boneri Episcopi Præfatio* quædam, itemque commentarium *De summo & absoluto Regis imperio* publicatum per *D. Bekinsaw*, nec non alterum *De verâ differentiâ Regiæ potestatis & Ecclesiasticæ*, *Concionem Tonstalli*, itemq; *Longlandi Episcoporum*, *Epistolam etiam Tonstalli ad Cardinalem Polum*, aliaq; non pauca, & vernaculè scripta, & Latine. Quod nisi asper & impatiens præsentium animus in *Roffensi*, pastus fuisset ambitiosâ expectatione

Cardinalitij galeri, qui quidem *Caletum* ap-
pulisse dicitur, quo tempore illi caput ceruici-
bus abscissum est, antequam petasum impleteret;
inducor equidem coniecturis haud leuibus ut
credam, non nimis illum constantem futurum
fuisse martyrem, nec adeo facile oppetiturum
pro illo vno *grauissimo fidei Dogmate*.

Omninoque, hos duos Duces & Antefig-
narios ad martyrium, per pauci e popularibus
reperi sunt qui sequerentur. Neque enim in-
signiorem virum legimus quempiam, sed &
de obscuris haud adeo multos, qui sanguine
suo *grauē illud fidei Dogma* hinc in *Angliā* no-
strā obfignarunt. Ita, si ex vnâ parte, vera
causa poenarum quas pertulere consideretur,
(de quâ dixi satis antea) ex alterâ testium pau-
citas, qui *Dogma hoc tam graue*, ut Cardinali
nostro videtur, eorum exemplum insecuti
sanguine suo obfignarunt; haud ita magna
gloria ad gentem nostram *Anglicanam* redun-
dere omnino poterit, solis hisce duobus *E-
noch & Eliâ* contra Antichristianam nostram
doctrinam animosè testificantibus.

Denique illud compertum & exploratum
mihi quidem est ex verbo Dei (quod verbum

certa

Primum
Regum sacra
litera abunde
testantur.

certa sit oportet & indubitata anuſſis omnia explorandi, *grauiora* præſertim fidei *dogmata*) ex verbo inquam Dei, & defendi melius poſſe, & deſenſum ſemper iri, Regum Primatum munus eſſe eorum proprium, & aſſignationem, vt ſic dicam, à Deo factam intra fines ſuos atque ditiones, quàm ille ſuam defendet Regum Regiſque iuris attenuatio- nem cum verbis contumeliæ opprobriique plenis, quæ in ipſos eructat, ſemper quidem ſatis licentè, ſed nominatim & in voluminibus illis antiquioribus atque maioribus, & in nuper editis ſuis contra *Venetos* monimentis. Sub veteri Teſtamento Reges propriè erant a gubernatores Eccleſiæ intra fines ſuos, corruptelas ^b purgauerunt, abuſus ſuſtulerunt, ^c arcam ad conſtitutum quietis locum perduxerunt, ^d Arcæ deportandæ ipſi præſultauerunt, Templum ^e edificauerunt, ædificatum ^f dedicauerunt, & ſuis corporibus opus conſecrationis præſentes cohoneſtauerunt, librum legis de nouo repertum populo recitari & fecerunt, foedus inter Deum populumque ^h redintegrauerunt, ſerpentem æneum ⁱ contregere, quamuis & diſerto Dei mandato ere-

a 2.Chro.19.4

b 2.Sam. 5.6.

c 1.Chro. 13.

d 2.Sam.6.14

e 1.Chro.28.6

f 2.Chron.6.

g 2.Reg.22.

h.

h Neh. 9. 38.

2.Regum 8.4.

i 2.Reg. 18.4.

k 1.Reg.15.
l 2.Regum
13.4.
l 2.Chro.17.8

m 1.Reg.2.27

n 2.Sam.7.14
o Psal.82.6.
p 1.Chro.14.8
q 2.Sam.3.10
r 2.Chro.6.15
s 2.Sam.14.
20.
t 1.Sam.13.
14.
u 2.Sam.22.
17.
x Isa.49.23.

y Ad Rom.
13.5.
z 1.ad Timot.
2.2.

a Ad Rom.
13.4.

ctum, & Christum Dominum suo modo figurantem, idola omnia deosque falsos ^k ex-terminauere, reformationes publicas ^l insti-
tuere, conuocatis eo fine & congregatis mix-
tim cum sacerdote laicis; Pontificem sum-
mum ^m exauctorauere, aliumque in eius lo-
cum subrogauere. In summa, cuncta mode-
rati sunt, quæ ad Ecclesiasticum regimen
quoquo modo pertinere. Nec verò tituli
& notæ quibus insigniuntur honorariæ, ab
his eorum actionibus discordant. Vocantur
enim ⁿ filij Altissimi, imò verò ^o *Dij*, & ^p *Un-*
^q *cti Domini*, in Dei solio ^r *sedentes*, ^s *famuli Dei*,
imò ^t *Angeli Dei*, ^u *facti iuxta* ^v *cor Dei*, ^x *Lu-*
^y *mina Israël*, ^z *Nutritij Ecclesie*, cum innume-
ris ex eodem genere titulis atque insignibus
honorarijs, quibus & vetus ubiq; scetet Te-
stamentum, & aduersarius ignoracionem nul-
lam potest obtendere.

Quid in nouo Testamento? *Omnis ani-*
ma ijs subijci iubetur, idq; propter y conscientia.
Orandum quidem & pro z omnibus, sed præcipue
pro regibus & in autoritate constitutis, ut sub
ijs piam & pacatam, honestamq; vitam degamus.
a Magistratus Dei administer est ad vlciscendos
facino-

facinorosos, innocentes autem atq; probos remun-
nerandos. Omnibus quidem obtemperandum est
superioribus potestatibus, sed ^b potissimum Prin-
cipibus, & in eminentiâ collocatis. Reddite uni-
cuiq; quod suum est, ^c Timorem cui timor, amorem
cui amor iure debetur. Date ^d Cæsari quæ Cæsa-
ris sunt, Deo quæ Dei sunt. ^e Regnū meum non
est huius mundi. ^f Quis me constituit Iudicem
super vos? ^g Reges gentium dominantur eo-
rum, vos autem non sic. Vtrum autem hæ
sententiæ, hi tituli, hæ prærogatiuæ, cum
alijs infinitis eiusdem notæ tum veteri tum
nouo Testamento comprehensis, satis mag-
no argumento sint Regibus Christianis, cur
Ecclesiam intra fines suos, non minùs quàm
reliquum populum gubernent, vt qui custo-
des sunt vtriusque tabulæ, non quidem no-
uos articulos fidei condendo (id enim Papæ
munus est, vt diximus,) sed efficiendo, vt Dei
verbo publicè obtemperetur, Religionem re-
purgando iuxta Diuinam voluntatem in sa-
cris literis patefactam, & temporalem gladi-
um in beneficium spiritualis potestatis distin-
gendo, abolendo corruptelas, Ecclesiasticam
Authoritatem sanciendo, quæstiones friuo-

^b 1. Pet. 2. 13

^c ad Rom. 13.

^d Matth. 22.

^e Ioan. 18. 36

^f Luca 12. 14

^g Luca 22. 25

las, & schismatum licentiam vel componendo, vel coercendo, excindendoque, id quod *Constantinus* fecit, denique *Decorum* quoddam tuendo, & leges ac iura prescribendo de *Adiaphoris* rebus omnibus Ordinis gratia, ad quem solum scopum collimat hoc Iuramentum Primatus; vtrum inquam hoc Officium munusq; Regium cum auctoritate consentiat quam Diuinum verbum ijs attribuit, an secus, quauis æquus iudex candidusque decernito. Illud autem non video, quomodo vnquam effici possit, vt quæ Deus manifestò contulit Officia, Titulos, omnisque generis prerogatiuas in Principes, cum *Bellarminianâ* honorificâ de ijs pronuntiatione reconcilientur: Vt cum ita ponit, ^a *Reges potius seruos esse quàm Dominos*: ^b *Quòd non solum subiecti sint Pontificibus, sed & Episcopis, sed & Presbyteris, atq; adeo etiam Diaconis*. ^c *Quòd Imperatorem non grauati bibere oporteat non solum post Episcopum, sed etiam post Presbyterum*. ^d *Quòd Regum auctoritas atque functio non immediate ex Deo descendat, neque ex iure Diuino, sed duntaxat ex iure gentium*. ^e *Quòd Pontifices mul-*

^a De laicis,
cap. 7.

^b De Pontif.
lib. 1. cap. 7.

^c Ibidem.

^d Ibid. & de
clericis, cap. 28.

^e De Pontif.
lib. 3. cap. 16.

tos quidem Imperatores deposuerint; nemo autem
Imperator aliquando Pontificem. Imò verò
quòd Episcopis, qui mancipia sunt Papæ, de-
ponere liceat Principes, & eorum Leges rescin-
dere; f Quòd Ecclesiastici homines tam longè
supra Principes sint, quàm anima supra cor-
pus. g Quòd Reges deponi possunt per subditos
suos ob multas causas; h sed Pontifices nullo mo-
do deponi posse: nemini enim mortalium per-
missum esse de ijs iudicare: i Quòd obedientia
Papæ debeat propter conscientiam; k Obe-
dientia autem Regi non alio respectu debeat
quàm propter ordinem politicum; l Quòd ipsi
illi homines Ecclesiastici, qui & nati sunt & de-
gunt in Regnis Principum, non tamen sunt eo-
rum subditi, nec ab ijs iudicari possint, ipsis
autem fas sit principes suos iudicare. Denique,
m quòd obedientia quam Clerici tribuunt Regi-
bus etiam in minimis merèque civilibus negotijs,
non sit à necessariâ aliquâ subiectione, sed tan-
tùm ex discretionè, & propter observationem
boni ordinis atque moris. Has ego Contradi-
ctiones, & immane quantum discrimen, in-
ter librum Dei & Bellarminianos codices con-
tuli inuicem, & opposui, vt contrarijs iuxta
se

f De laiciis
cap. 18.

g De Pont.
lib. 3. cap. 8.

h De Pontif.
lib. 2. cap. 26.

i De Pontif.
lib. 4. cap. 13.

k De clericis
cap. 28.

l Ibidem.

m Ibidem.

se positis, veritas magis elucescere possit. Porro illud fidens animi affirmauerim, quòd quicumque candidè & absque partium studio irreconciliabiles hasce contradictiones, quas modò posui, expendere voluerit, fatebitur haud grauatè, non magis Deum & Belial, lucem & tenebras, cœlum denique & inferos inuicem distare, quàm *Bellarminianum* iudicium de Maiestate Regum, à Diuino de iisdem iudicio dissidet.

Ad conclusionem verò totius Epistolæ, quæ neruosis & fortibus tantum exhortationibus affluit & abundat ad Archipresbyterum obfirmandum in proposito patientiæ, constantiæ, ac deniq; martyrii si opus fuerit, nihil habeo quod respondeam; nisi duntaxat vt deplem tam multas sententias, tamque bonas, è sacra Scripturæ thesauro depromptas, nec malè profectò confutas inuicem atq; contextas, ad tam vitiosam causam tamque falsam accommodari. Sed nulla palliatio mortifero vulnere curando satis est, nec vnquam res mala splendido commendatur lenocinio verborum. Vnde fit, vt iure optimo in eum retorquere possim id quod de Strata-

gemate

gemate Satanæ uobis occinit; siquidem aut nullum Satanæ stratagema est, aut hoc primum, quum tam sancta cohortatio ad tam improbum negotium adhibetur. Tantummodo id optâtim, ut *Decorum* quod dicitur paulò melius conseruâset; quod nunc quidem violat, dum tam sanctis sententijs è Scripturâ atque adeo ex mediâ ipsâ pietate petitis, voces nonnullas satis profanas admiscet suas, cuiusmodi illa est de Pontifice Maximo. Nec enim in totâ Scripturâ, ac præsertim in nouo Testamento, legere memini de Pontifice Max. Sed quoniam ei visum est hoc quoque titulo Papam ornare; fatendum ei erit, quòd in hac cognominatione *Numæ Pompilio*, non Sancto *Petro* succedit, cui Pontificalis præfectura nunquam in mentem venit, nec vigili neque verò somnianti.

Decapite autem fides, de quo memini etiam suprâ; Apostoli sat scio nunquam illius nominis honorem cuiquam nisi Christo tribuerunt. Præstabat igitur omnino ne usurpâsse quidem eos titulos, qui partim in sacrâ Scripturâ nusquam occurrunt, partim in eo

Q

sensu

sensu quo ab illo accipiuntur nunquam nisi Christo delati sunt, quàm in tam sanctam tamque grauem commentationem illos includere.

Sed vt huic tandem negotio finis imponatur æquum & candidum quemque lectorem rogatum vehementer volo, vt de duobus Breuibus Pontificijs, & de hac Cardinalis Epistolâ, non ex splendore verborum, sed ex rei pondere naturâque dijudicet: nec adeo quid vehementer obijcitur, quàm quid solidè ac iudiciôsè probatur, estimare velit. Bonos autem subditos huius regni omnes hortari non dubitem, vt permaneant cordibus in veritate fundatis, nec transmarinis his illecebris, à natiuâ pietate suâ se deflecti finant. Omnes denique tam subditos quàm peregrinos, qui in hanc nostram Apologiam fortè inciderint, vt prudenter, & alieni à studio partium, de veritate sententiam ferant, prout illa hîc à nobis candidè descripta est, ad discutiendas illas tenebras mendaciorum, ac calumniarum, quæ in Regem nostrum Serenissimum contra ius fasque collatæ indignissimè fuerant. Atque vt hunc solùm finem nobis

nobis propositum fuisse sciat benignus lector,
ista tum scribentibus, tum publicantibus, ite-
rum atque iterum eum ex animo rogo.

